

ยุคธรรม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนโตะ

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เอา ตั้งใจฟังธรรม เราแสวงหาธรรมนะ ธรรมะ.. ธรรมะเป็นที่พึ่ง เวลาเราเกิดมาในโลก พบพุทธศาสนา ศาสนาพุทธ เห็นใหม่ ศาสนาพุทธเกิดขึ้นมาได้เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม

“ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม” มีอยู่โดยดั้งเดิม แต่ไม่มีใครมีวิฤติภาวะจะเข้าไปถึงสิ่งนั้นได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ก่อนขึ้นมา รื้อค้นขึ้นมาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วมันมีอยู่โดยดั้งเดิมได้อย่างไร

ในเมื่อบรรลุธรรม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมอยู่ที่โคนต้นโพธิ์ สิริระนั่งอยู่โคนต้นโพธิ์ แต่ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่างหาก ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา แล้วบอกว่า “ธรรมมีอยู่โดยดั้งเดิม” ธรรมมีอยู่ดั้งเดิม.. มันก็มีอยู่โดยดั้งเดิมด้วยสังขธรรมไง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ละพระองค์ที่ตรัสรู้มา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์ที่ ๔ พระศรีอริยเมตไตรยจะเป็นองค์ที่ ๕ องค์ที่ ๕ ก็เป็นบุญบารมีของพระศรีอริยเมตไตรย เพราะที่ได้สร้างสมบุญญานิยามมาได้เป็นพระโพธิสัตว์ แล้วสร้างบุญกุศลมากกว่าองค์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรา อายุจะยืนกว่า ทุกอย่างจะยืนกว่า แต่อายุสังขารเป็นเรื่องภายนอก

เราก็เหมือนกัน คนเกิดมา อายุสังขารเห็นใหม่ เราคู่สัตว์ คมมนุษย์ อายุแตกต่างกัน แต่ก็ชีวิตเหมือนกัน ทุกข์สุขเหมือนกัน ทีนี้ทุกข์สุขเหมือนกัน แต่เราในปัจจุบันนี้ เราสร้างบุญกุศลมาได้เกิดเป็นมนุษย์ แล้วพบพระพุทธศาสนาเราเรียกร้องกัน เวลาทางโลก เขามีปัญหากัน เขาเรียกร้องธรรม เขาเรียกร้องแสวงหาความเป็นธรรม

ความเป็นธรรมนะ เวลาเรามีความขัดข้องกัน เรามีความบาดหมางกันทางโลก เขาเรียกร้องความยุติธรรม ความยุติธรรมของโลกนะ แต่ความยุติธรรมของชีวิตเราละ ชีวิตเรานะเราเป็นคนเลือกเอง เราเองเป็นคนเลือกชีวิตของเราเอง แล้วเราเคยเรียกร้องความเป็นธรรมกับเราไหม สิ่งที่เป็นธรรมในหัวใจ เวลาใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี่เป็นใจของเราใจ ใจของเราสัมผัสธรรมได้แต่ในเมื่อเราเกิดเป็นมนุษย์แล้วเราก็ดูคิด เรามองไม่เห็นใจ เพราะธรรมชาติของโลกเขา เกิดมาแล้วต้องมีอาหาร ต้องมีปัจจัย เครื่องอาศัย เขาก็แสวงหาสิ่งเหล่านั้นไป แล้วสิ่งนั้นมันบีบคั้นนะ ทุกข์มาก.. ทางโลกนี้ ทุกข์มาก.. เกิดมาแล้ว เด็กๆ นะ ยิ่งพ่อแม่สมัยนี้นะ ลูกเกิดมาแล้วจะอยู่กับสังคมเขาอย่างไร

สังคมโหดร้ายมาก ! สังคมทำร้ายลูกเรา สังคมเบียดเบียนลูกเรา.. แต่สังคมคืออะไร

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมนะ เราเป็นสัตว์สังคม เราอยู่ของเราคนเดียวไม่ได้ เราเกิดมาแล้วเราต้องพึ่งพาอาศัยกัน ถ้าพึ่งพาอาศัยกัน แล้วเราเบียดเบียนกันทำไม เราเบียดเบียนกันเพราะอะไร เพราะเรื่องกิเลสใจ เรื่องความเห็นแก่ตัว เรื่องจะเอาชนะคะคานกัน ต่างคนต่างจะเอาชนะคะคานกัน

“มนุษย์คิดอย่างหนึ่ง มนุษย์ทำอย่างหนึ่ง มนุษย์พูดอย่างหนึ่ง”

คิดตรงๆ คิดแล้วก็พูดตามความจริงไม่ได้ คิดแล้วนะก็ต้องรักษาหน้าตา กัน พูดออกมาเป็นความจริงขึ้นมา มันบาดหมางกัน มนุษย์ถึงไว้ใจไม่ได้

แต่ศีลธรรม ทำให้มนุษย์เป็นคนดีได้ ศีลธรรมจริยธรรมทำให้มนุษย์เชื่อถือได้ “ระยะทางพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน” มนุษย์จะดีหรือไม่ดี เราคบหาสมาคมกัน เรารู้เรารู้นะ เราเคยคบหาสมาคม จริตนิสัย เราจะเข้าใจได้ สิ่งที่เราเข้าใจได้ นี่เป็นมนุษย์ เรื่องของโลก แต่เรื่องของเราละ เรื่องในหัวใจของเราสำคัญมากกว่านะ

เราเรียกร้องหาความเป็นธรรมกัน... ชีวิตของเรา คูสิ เวลาพระเราบวชแล้ว เวลาเข้าป่าเข้าเขาไป ออกชุดงค์.. ออกชุดงค์เพื่ออะไร ทางโลกคิดกันนะ “ออกไปแล้วได้

ประโยชน์อะไร? ทำไมการประพฤติปฏิบัติไม่อยู่วัดอยู่วา อยู่ในบ้านในเมืองก็ประพฤติปฏิบัติได้” นี่ความคิดของกิเลส ในเมื่อกิเลสมันมีนะ กิเลสคือความคิดของโลก ความคิดของเราไง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกแสวงหา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปแสวงหาที่ไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสวงหาในป่าเหมือนกัน เพราะเวลาเราเข้าป่าเข้าเขาไปนะ ความรู้สึกของเรามันจะต่างกับความอยู่กับคนคลุกคลีมาก

ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นใหม่ ให้อยู่สงัด ให้อยู่วิเวก อย่าคลุกคลีกัน อย่าคลุกคลี.. ความคลุกคลีเป็นช่องทางของกิเลสที่มันจะกระโดดเกาะหัวใจ มันต้องโดดเกาะนะ มันอยู่ในหัวใจเราแล้วมันมีอยู่โดยดั้งเดิมอยู่แล้ว มันแสดงตัวออกมา..

ถ้ามันแสดงตัวออกมานะ ยิ่งคลุกคลีกัน มันมองแต่เรื่องโลกใจ มันผลอไปมองแต่เรื่องของคนอื่น มันไม่มองหัวใจของมันใจ มันมองแต่เรื่องข้างนอก มันมองไม่เห็นเรื่องของตัวเอง มันก็ไม่เห็นตัวใจ แล้วก็เรียกร้องแต่เรื่องของข้างนอกใจ เป็นคนดี เป็นผู้นำ เป็นผู้ทำสังคมให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข สังคมร่มเย็นเป็นสุข.. แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ธรรมขึ้นมามองแค่เดียว วางศาสนาไว้ ๒,๐๐๐ กว่าปีแล้วนะ

๕,๐๐๐ ปีนะ ถ้าเราชนะตัวเองสำคัญกว่า ชนะตัวเองดีกว่าเพราะอะไร สิ่งที่เป็นธรรม สิ่งที่เป็นคุณธรรมในหัวใจมันสำคัญกว่าสิ่งที่เป็นจริตนิสัยจากภายนอก ภายนอกนะ ความคิดของเราเป็นจริตนิสัย เราเกิดมาในโลก ในโลกนะ เราเรียกร้องหาความเป็นธรรมกัน มันจะได้จากที่ไหนล่ะ มันไม่ได้หรอก เพราะกิเลสของเราในหัวใจ มันเหยียบย่ำเราตลอดเวลา เราจะไม่พ้นจากโลกไป เรียกร้องขนาดไหน ก็ไม่พ้นจากโลกนี้ไป

เพราะว่าโลกนี้คือวัฏฏะ โลกนี้คือสัตว์ผู้ข้อง โลกนี้คือโลกทัศน์ โลกนี้คือหัวใจ โลกนอกโลกใน เราไปเห็นแต่โลกข้างนอก แล้วเราก็ไปตื่นตื่นกับโลกข้างนอกนะ

สมบัติของโลกนะ.. เราหาไว้ให้เป็นมรดกตกทอด เป็นสมบัติสาธารณะ คูตีกระดาศที่เขาเอามาพิมพ์เป็นแบงก์กันนี้ สมมุติว่าเป็นราคาขึ้นมาเท่าไรก็เท่านั้นนะ

ประกาศเลิกใช้ไป ก็เลิกใช้กันไป มันเป็นความเชื่อถือ เป็นเครดิตของโลก คนที่เป็นเครดิตนะ

นี่เหมือนกันทำดีขึ้นมา คนทำดีขึ้นมาสังคมยกย่อง ก็มีเครดิตขึ้นมา จะต้องการสิ่งใดคนก็ให้สิ่งนั้นเอาเจือจางสิ่งนั้นได้ นี่เขาแสวงหาสิ่งนั้นไง นั่นเป็นเรื่องโลก แล้วถ้าเป็นเรื่องธรรมละ เรื่องธรรมเป็นเรื่องของเราคนเดียวนะ สุขทุกข์ในใจเรา เราจะป็นหน้าให้มีความสุขขนาดไหนนะ ถ้าหัวใจเป็นทุกข์มันก็อมทุกข์อยู่นั่นนะ มันป็นหน้าขนาดไหน มันก็เรื่องของโลก แต่ถ้าเราเรียกร่องหารธรรมนะ เราจะต้องเข้าใจชีวิตของเรา

แล้วพอเข้าใจชีวิตของเรา เราอยู่กับโลก ถ้าเป็นศฤงษณ์ใช้ใหม่ เราอยู่กับโลก อยู่กับโลกไปโดยไม่ตื่นเดินไปกับเขา ประหยัดมัธยัสถ์นะ ชีวิตเราพออยู่พอกิน ถ้าพออยู่พอกิน เราไม่คิดรนเดือดร้อนนะ ตัณหาความทะยานอยากไม่ขับไสให้เราเข้าไปในวังวนของสังคม ให้สังคมหลอกนะ ถ้าเรามีแรงปรารถนา มีตัณหาความทะยานอยาก เราก็ต้องเข้าไปในสังคมนั้นเพื่อหาสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา เราเข้าไปหาสังคมนั้น ก็ตลาดใจ เราเข้าไปตลาดถึงจะได้ประโยชน์สิ่งนั้นมาเห็นใหม่

แต่ถ้าเรามีคุณธรรมในหัวใจ เรามีเศรษฐกิจพอเพียง เราพอเพียงของเรา เราทำของเรา เราจะมีความสุขในหัวใจ “สุขอื่นใดเท่ากับความสุขไม่มี” ถ้าจิตมันพอขึ้นมานะ เราอยู่กับโลกเขา ถ้ามันไม่พอเห็นใหม่ ตัณหาความทะยานอยากมันคิดรน เราไม่มีเหมือนเขา เหมือนเขานะ ของที่เขาถืออยู่นะ เขาใช้ประโยชน์บ้างใหม่ เอาไว้เป็นเครื่องประดับ เฟอร์นิเจอร์ ไว้เป็นเครื่องประดับใจ แต่ถ้ามันใช้สอยเป็นประโยชน์นะ เราก็ต้องใช้สอยมัน

เพราะปัจจัยเครื่องอาศัยนะ ไม่ใช่เป็นทิวทัศน์ขวางโลก ไม่เอา นุ่นก็ไม่เอา.. นี้ก็ไม่เอา.. แล้วชีวิตจะอยู่กันได้อย่างไร ชีวิตมันต้องอาศัยปัจจัยเครื่องอาศัย แต่ถ้ามันอาศัยโดยตัณหาความทะยานอยาก เราก็เป็นจู้จี้มัน แต่ถ้าเรารู้จักความสุขเพียงกัน เราพอเพียงทางโลก หัวใจมันจะมีโอกาสทำ ถ้าหัวใจมีโอกาสทำนะ ในการประพฤติปฏิบัติมันก็มีเวลา ยิ่งเรามาอยู่วัดอยู่วา ผู้ที่อยู่วัดอยู่วาเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติต้องเอาจริงเอาจัง

สิ่งที่เอาจริงเอาจัง เราเรียกร้องหาความเป็นธรรม เรียกร้องหาความเป็นธรรมแล้ว
ทำไมให้กิเลสมันเหยียบย่ำเราล่ะ ถ้าเราเรียกร้องหาความเป็นธรรม แล้วเราเป็นธรรมหรือ
ยัง ถ้าเราเป็นธรรมนะ เราไม่ต้องไปเรียกร้องหาที่ไหน มันจะอยู่ในหัวใจของเราละ

ถ้าอยู่ในหัวใจของเรา ในการประพฤติปฏิบัติ ศรัทธา.. ศรัทธาของมนุษย์นี่นะ
เป็นอริยทรัพย์ เป็นหัวใจจักร ถ้าไม่มีศรัทธาไม่มีความเชื่อ พวกเราจะไม่สนใจเรื่อง
ศาสนาเลย ศาสนาจะสอนให้ปล่อยวาง ก็คิดกันแบบโลกๆ “ก็ปล่อยวางแล้ว.. เป็นคนดี
แล้ว..” ทุกคนจะพูดอย่างนี้หมดเลย “เป็นคนดีแล้วต้องไปวัดทำไม?”

เป็นคนดีแล้วไปวัดทำไม... มันเป็นเรื่องบุญกุศลนะ ถ้าบุญกุศลของคนนี่มัน
สะท้อนใจ มันทำให้ลูกคิดนะ เราอยู่ในทางโลกก็เหมือนกัน “ชีวิตนี่คืออะไร? คนเรา
เกิดมาทำไม?” ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติคิดอย่างนี้มากเลย มันถามหาตัวเองนะ “คนเราเกิดมา
ทำไม แล้วทำไมต้องเกิดมา เกิดมาแล้วชีวิตนี่คืออะไร?”

ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุดนะ เราพลัดพรากมานะ อายุที่ได้มาก็วันเวลาที่
เสียไป

สิ่งที่เราอยู่ด้วยกันนะ อยู่ด้วยกัน อยู่เป็นหมู่เป็นคณะกันนะ อยู่ด้วยกันก็อยู่
ด้วยกันชั่วคราว ถ้าเขาไม่พรากจากเรา เราก็พรากจากเขา ถึงเวลาต้องพลัดพรากจากกัน
วันใดวันหนึ่ง “ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด” แล้วพอมีการพลัดพรากเป็นที่สุด แล้ว
ชีวิตนี่คืออะไรละ แล้วมีอะไรติดไม้ติดมือเราไปละ

เราแสวงหากันนะ.. คนจะมีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์ขนาดไหนนะ เขาก็เวียน
ตายเวียนเกิด เขาเวียนตายเวียนเกิดนะ เราเกิดนี่เราเกิดซ้ำเกิดซ้อน เราไม่เข้าใจหรอกว่า
เราเกิดซ้ำเกิดซ้อนมาขนาดไหน เราเกิดซ้ำเกิดซ้อนมาจนสมบัติของเราเอง

เราเกิดมานะ มันน่าสลดสังเวช อย่างศพเราฝังไว้ เราเกิดมาขุดศพเราเองก็ได้ ใคร
จะไปรู้ ศพของเราที่เกิดตาย เกิดตาย เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้
ในธรรมะ

“มนุษย์เราเกิดมานั่งอยู่บนกองกระดูกของตัวเอง ชีวิตๆ หนึ่งถ้าร้องให้เก็บไว้
น้ำตาที่เก็บไว้จากชีวิตหนึ่งที่โศกเศร้ารำพันรำพันกันนี้ น้ำทะเลสู้อยู่ไม่ได้”

น้ำทะเลนี้สู้ไม่ได้ แล้วมันก็ระเหยไป มันก็เวียนไปในนี้ แล้วมนุษย์คนหนึ่งคูสิ
หกพันกว่าล้านคนในโลกนี้ อยู่กันอย่างนี้ เวียนตายเวียนเกิดกันอย่างนี้

แล้วเราก็มานั่งอยู่บนกองกระดูก นั่งอยู่บนดิน ดินคือกองกระดูกไป ชาติ ๔ ดินคือ
กองกระดูก แล้วก็มาทับถมกันอยู่อย่างนี้ “ชีวิตนี้คืออะไร?” มันได้คิดนะ ถ้ามันได้คิดขึ้น
มานะ มันต้องหาทางออก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเที่ยวสวน มีคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย
มันต้องมีฝั่งตรงข้าม ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย แล้วเราคิดใหม่ ถ้ามันมีความคิด มัน
นึกคิดว่าชีวิตนี้คืออะไร ความคิดอย่างนี้มันคิดขึ้นมาได้

แต่ถ้ามันเป็นกิเลส มันไม่คิดเรื่องอย่างนี้ มันไม่เชื่อ ไม่เชื่อคนเกิดมาจากไหน คน
เกิดมาแบบสาระ แบบวัตถุ คือเกิดมาชาติหนึ่ง ตายแล้วสูญ ตายแล้วจบสิ้นกันไป เกิด
มาชาตินี้ ถ้ามีคุณธรรมอยู่หน่อย ก็ยังเกิดเป็นคน ยังเป็นคนดี เกิดมาแล้วก็แล้วกัน เพราะ
มันไม่เชื่อ มันไม่เชื่อเรื่องสิ่งที่เป็นไป เป็นไปในวิภวภูติ เป็นไปในวิภวภูติเห็นใหม่ สิ่ง
ที่เป็นไป กามภพ รูปภพ อรูปภพ วิภวภูติมันหมุนเวียนไป แล้วจิตมันหมุนเวียนไป มัน
หมุนเวียนไป เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลง

พระโพธิสัตว์สัตว์ พระโพธิสัตว์ต้อง ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขยนี้มัน
คืออะไร มันก็หมุนเวียนไปในวิภวภูติ สร้างคุณงามความดีไป สร้างคุณงามความดีเป็นโลก
แสวงหาความเป็นธรรม แสวงหาคุณธรรม ถ้าเป็นทางโลก มันก็เป็นเรื่องโลกๆ โลกเห็น
ใหม่ เวลาเขาแสวงหาความเป็นธรรมกัน เขาทำคุณงามความดี มันก็เป็นโลกนะ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ไว้ “อานนท์ เธอบอกเขา
นะ ให้ปฏิบัติบูชาเถิด อย่าให้เป็นอามิสบูชาเลย” ถ้าเราทำเป็นอามิสบูชาแบบโลกที่เขา
ไม่สนใจศรัทธา ความเชื่อเขาอ่อน เขาก็แค่ทำบุญ ทำตามประเพณีนะ ปีหนึ่งก็สองหน
สามหน ตามแต่ประเพณีวัฒนธรรม แค่นี้ไปวัดไป พระมีไว้เพื่อทำบุญกุศล เพื่อเกิดไปชาติ
หน้าจะได้มีอาหารกิน ถ้าไม่ได้ทำบุญเสียสละเลย.. มันก็เป็นความคิดที่ดีอันหนึ่งนะ

แต่ถ้าเรามีศรัทธาความเชื่อนะ เราจะรู้คั่นได้มากกว่านั้น “เราแสวงหาสังฆธรรม ความยุติธรรมในหัวใจของเรา” ความยุติธรรมของโลกนะ เขามีปัญหาขึ้นมาขึ้นมา เขาต้องมีผู้ใกล้เคียง มีการยอมความกัน

คุณลักษณะที่ประเทศชาติยังไม่เจริญนะ เรื่องทางศาลต่างๆ ยังไม่มั่นคง ทางประเพณี การถือผี เขาถือผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เขาจะเชื่อฟังผู้เฒ่าผู้แก่ ถ้ามีปัญหาขึ้นมา เขาจะให้ผู้เฒ่าผู้แก่ตัดสิน ความตัดสินจากข้างนอก พอตัดสินเข้าไปแล้ว เราพอใจไหมล่ะ ถ้าเราเป็นผู้เสียประโยชน์ เราไม่พอใจ แล้วการตัดสินอย่างนั้น เราคิดอย่างไร แต่ถ้ามันเป็นการตัดสินของเราเอง มันต้องตัดสินเรื่องของเราเอง ถ้าการตัดสินของเราเองนะ เราจะเริ่มมีสติสัมปชัญญะของเรา

ในขณะผู้พิพากษาเห็นใหม่ ถ้าขณะผู้พิพากษา ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เสียงส่วนใหญ่ ต้องเป็นคะแนนเอกฉันท์ แต่ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติเริ่มต้น สิ่งที่ยับยั้ง สติใจ ผู้พิพากษาคือมรรค ๘ องค์คณะของผู้พิพากษา คือมีอยู่ ๘ คน มีอยู่ ๘ คณะ มีอยู่คือสิ่งที่ว่า รวมกันแล้วเป็น ๘ เห็นใหม่ เพื่อยับยั้ง เพื่อตัดสิน ความตัดสินนะ

ถ้าเราเชื่อนะ เวลาเราประพฤติปฏิบัติมันก็เป็นเรื่องโลก เรื่องโลกเพราะใจเราเป็นเรื่องโลก ถ้าเรามีสติยับยั้งอยู่ ผู้พิพากษายับยั้งได้ แต่เป็นเรื่องของโลก ถ้ามีปัญหา.. ปัญหาถ้ามันไม่มีสติ ไม่มีอะไรต่างๆ มันไม่เป็นเอกฉันท์ มันก็เป็นไปไม่ได้ มันไม่เป็นธรรมไง นี่เราจะบอกว่า ในการประพฤติปฏิบัติ ในการศึกษา เราคิดว่าเราศึกษาธรรมะนี้ มันเหมือนกับเราไปฝากไว้ไง เราฝากกัน เราไปแปะไว้ ไปฝากไว้กับเรื่องของกิเลส เพราะมันเป็นเรื่องของโลก

ในเมื่อความคิดเกิดมาจากใจ ในเมื่อความคิดเกิดมาจากเรา แล้วเกิดมาจากเรา เราคืออะไร เราเกิดมาเห็นใหม่ ปฏิสนธิวิญญาน ปฏิสนธิวิญญานมาเกิดแล้ว ถึงได้เกิดมาเป็นมนุษย์นะ พอเกิดเป็นมนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ ๕ มีธาตุ ๔ ขันธ ๕ เพราะอะไร มีธาตุ ๔ ขันธ ๕ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา วางธรรมวินัยไว้ พระปัจเจกพุทธเจ้าก็รู้ธรรม บรรลุธรรม ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา

แต่พระปัจเจกพุทธเจ้าไม่สามารถสอนได้ เพราะพระปัจเจกพุทธเจ้าไม่ได้บัญญัติศัพท์ บัญญัติศัพท์เห็นใหม่ ธาตุ ๔ ชั้น ๕ , มรรค ๘ , อริยสัจต่างๆ ที่บัญญัติขึ้นมา ที่บัญญัติขึ้นมา มันเป็นศัพท์ เป็นแบบบัญญัติใหม่ คำว่าบัญญัติ มันก็เหมือนกับอักษรที่บัญญัติขึ้นมา รวมคำเป็นศัพท์ขึ้นมาให้เราสื่อสารความรู้กัน แล้วเราไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกว่าพุทธพจน์.. พุทธพจน์.. มันเป็นบัญญัติศัพท์ เป็นปฐมหมายปายทาง เพื่อให้เราค้นคว้าหาความจริง

การค้นคว้าหาความจริง มันเป็นความจริงของเรา ความจริงเห็นใหม่ ชื่อกับตัวของชื่อนั้นต่างกันนะ คุณชื่อของเราสิ เราตั้งชื่อดิขนาดไหน ถ้าเราทำแล้วก็คือแล้ว เราตั้งชื่อว่า นายดี นายประเสริฐ นายเลอเลิศ แต่ความคิดแล้วเป็น โจร นายดีก็ปล้น คนชื่อประเสริฐก็ติดคุกเยอะแยะเลย นี่เหมือนกัน ศัพท์.. ตามศัพท์นั้นเป็นศัพท์ แล้วความจริงมันเป็นอย่างไรละ ถ้าความจริง ความจริงมันจะเกิดจากใคร ความจริงมันเกิดจากสุขจากทุกข์ของเราใช่ไหม

ศึกษารธรรมขึ้นมาเป็นแนวทาง แผนที่เครื่องดำเนิน สุตมยปัญญาแก้กิเลสไม่ได้ นะ จินตมยปัญญา เวลาทำกันก็บอกว่าเป็นปัญญาชน.. มีผู้มีการศึกษา.. มีความรู้มาก ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วมีความรู้ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพุทธพจน์ ...

พุทธพจน์ก็ยอมรับว่าพุทธพจน์นะ พุทธพจน์เป็นศัพท์ที่เราตีความ ได้ลึกซึ่งต่างกัน เราขยายความ ได้ลึกซึ่งต่างกัน การขยายความกัน ถึงบอกว่า “สมาธิ” มันเป็นชื่อสมาธิ อริยสัจมันเป็นชื่อของอริยสัจ ตัวจริงมันอยู่ไหน ศึกษาขนาดไหน ศึกษามานะ ปากเปียกปากแฉะ ท่องจำได้หมดเลยขนาดไหน มันแก้กิเลสสักตัวใหม่ คนที่ท่องจำนั่นแหละ เขาจะรู้ของเขา มันทุกขนะ มันเป็นจรตนิสัย คนเรา ดูเวลาเรามีบาดแผลสิ พอมีบาดแผลแล้วไปโดนเกลือ โดนสิ่งต่างๆ มันจะเจ็บแสบมาก

จิตที่มันมีแผลของมันนะ สิ่งใดที่มันเจ็บแสบปวดร้อนนะ มันโดนกระทบสิ่งนั้นนะ มันจะเจ็บแสบมาก จิตมันมีอยู่แล้ว อวิชชามันมีอยู่แล้วไง เวลาเจ็บแสบขึ้นมา มันอยู่ในหัวใจนะ แล้วเราฝึกฝนมารยาทสังคมนะ เราก็ไม่แสดงออก สิ่งนี้ไม่แสดงออก ใครนั่งมากขนาดไหน คนนั้นควบคุมสถานการณ์ได้ นี่ไง ควบคุมสถานการณ์ได้ มันเป็นเรื่อง

อาการของใจทั้งหมดเลย มันเป็นธรรมหรือยัง ? ธรรมมันเป็นอย่างไร ในเมื่อเป็นธรรม
เขาขอมความกัน สิ่งที่เขาขอมความกัน ไกล่เกลี่ยแล้วขอมความกัน

นี่ก็เหมือนกัน เวลาประพฤติปฏิบัตินะ มันก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม.. นี่กิเลสมันไกล่
เกลี่ยให้ ! กิเลสมันไกล่เกลี่ยให้ไง ไกล่เกลี่ยให้เราอยู่ในอำนาจของมันไง มันเป็นตัวตน
ของเรา มันเป็นที่วิญญูมานะของเรา มันเป็นภพของเรา มันเป็นอวิชชาของเรา แต่เราไม่
เข้าใจเลย เพราะเราคิดว่า เราเข้าใจว่า พุทธพจน์... เหมือนกับเราดูถูกตัวเองไง เราเห็น
คุณค่าของตัวเองต่ำด้อยเกินไป ไม่เห็นคุณค่าของตัวเองเลย

แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสุดยอด สุดยอดจริงๆ พระพุทธ
พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะของเรา เป็นแก้วสารพัดนึก เป็นที่เป้าหมายของเรา แต่
เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป เราอ้างว่าเป็นพุทธพจน์ คู่มือ บอกว่ามรรคผลนิพพาน เรา
ปรารถนามรรคผลกัน.. ทางโลกเขาไม่เชื่อนะ แม้แต่่นรก สวรรค์ ก็ไม่เชื่อ แล้วมรรคผล
นิพพานก็ไม่เชื่ออีก แล้วยังไม่เชื่อก็หาเหตุผล หาเหตุผลด้วยการ ให้กิเลสมันไกล่เกลี่ย
“ถึงพุทธกาลแล้ว.. พระอรหันต์ไม่มี.. มรรคผลไม่มีหรอก..”

ถ้ากาลเวลามันสามารถทำลายมรรคผลในสังขารได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าบอกธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิมได้อย่างไร เวลาเราสวดทำวัตรเมื่อก็เห็นใหม่ สัง
ขาร.. ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “อกาลโก” มันไม่มีกาล ไม่มีเวลา

ในสมัยโบราณ ไฟจุดเมื่อไหร่มันร้อน ปัจจุบันก็ร้อน อนาคตก็ร้อน ไฟคือไฟ มัน
เป็นสัจจะความจริงของมัน สิ่งที่เป็นความจริงคือเป็นความจริงของมัน กาลเวลาไม่
สามารถจะบอกว่า ไฟอดีตไม่ร้อน ไฟปัจจุบันไม่ร้อน ไฟอนาคตไม่ร้อน เป็นไปไม่ได้
หรอก ไม่มีกาลไม่มีเวลา

แต่มันก็หาเหตุหาผล หาเหตุหาผลว่า “ถึงพุทธกาลแล้ว หหมดแล้ว.. หมดยุค
หมดสมัย หมด..”

ไม่มีหมด พระอานนท์ถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วว่า

“องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานไปแล้ว มรรคผลจะหมดคราว
เมื่อไหร่ หมดยุคหมดสมัยเมื่อไหร่”

“อานนท์ เมื่อใดถ้ามีผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม โลกนี้จะไม่ว่างจากพระอรหันต์เลย”

โลกนี้จะไม่ว่าง.. นี้ขนาดที่ว่าหมดอายุ หมดเขตของศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรา พระศรีอริยเมตไตรยก็จะมาตรัสรู้ต่อไป แล้วอนาคตวงศ์ ๑๐ องค์ก็จะมาตรัสรู้ต่อไป มันมีอยู่แล้ว แต่อย่างเรา จิตของเรา มันเหมือนกับฝุ่น เศษฝุ่นที่มันปลิวไปในอากาศเห็นไหม จิตปฏิสนธิเราจะหมุนในวัฏฏะ เกิดตาย เกิดตายไป เกิดตายนะ

ถ้าเราทำบาปอกุศล มันก็จะห่างไกลออกไป ก็เกิดเป็นมนุษย์นี้ คุณติใน โลกนี้ที่เขาเกิดเป็นชาวพุทธ เขาสนใจเรื่องประพฤติกฎปฏิบัติแค่ไหน นี้ดูชะ เขาเรียกร้องความเป็นธรรม เขาแสวงหาผลประโยชน์กัน ทางโลกเขาว่าเขาแสวงหาได้มากเท่าไรจะเป็นสมบัติของเขา เขาวิ่งเต้นทางโลกกัน เต็มครี้นแล้วก็ทุกข์มาก แล้วก็บ่นว่าทุกข์

เหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลยนะ “ในสังกมมนุษย์นะถือคู้ไฟอยู่คู้หนึ่ง เหมือนกับเราถือคบเพลิงอยู่อันหนึ่ง บ่นว่าร้อน! ร้อน! ร้อน! แล้วก็ถือคบไฟนั้นวิ่งไปในสังคมนั้นนะ บัดนั้นมีบुरुษผู้หนึ่งเป็นผู้ฉลาดมาก ทิ้งคบเพลิงคู้นั้นแล้ว แล้วพยายามประกาศว่าให้พวกเราทิ้งคบเพลิง! ทิ้งคบเพลิง!”

คนที่ทิ้งคบเพลิงแล้วนั้นก็คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ทิ้งคบเพลิงแล้วทิ้งสังกมแล้ว นี่ธรรมเหนือโลก อยู่กับโลกโดยไม่ติดโลก

แต่เราก็ศึกษากัน เราก็ถือคบเพลิงๆ หนึ่ง แล้วก็ว่า “ร้อนๆ ร้อนๆ” แล้วก็บอกว่ารักตนๆ หาสมบัติเพื่อตน แล้วเป็นชาวพุทธ

สมบัติที่เราเห็นกันเป็นวัตถุ เป็นแร่ธาตุ เป็นสิ่งต่างๆ เพราะของมันมีกับโลกนะ ถ้าโลกเขาเจ็จกันกันนะ ถ้าเป็นธรรม.. แผ่นดินธรรม ถ้าเป็นธรรมนะของมีมากมีน้อยเราแบ่งกันใช้ แบ่งกันสอยนะ ในเมื่อเราแบ่งกันใช้กันสอย ไม่มีใครเอาเปรียบใคร มันพอกัน มันพอใจ ถ้าใจมันพอ มันไม่เดือดร้อน สังคมจะร่มเย็นเป็นสุข ของจะมีมากขนาดไหน มีคนโลกคนหนึ่งกักตุนไว้ อีกคนหนึ่งได้แต่ส่วนน้อย ไม่พอใจหรือ เขาไม่พอใจหรือ

แผ่นดินธรรม... ถ้ามีมากมีน้อยไม่สำคัญ สำคัญถ้าเรายู่กันด้วยเป็นธรรม เราเจือจาน เราแจกจ่ายกันด้วยเป็นธรรม เห็นไหม

ธรรมะสำคัญกว่าเรื่องของของของโลก สำคัญมาก แต่คนบอกว่า “ธรรมะไม่ใช่ของเรา โลกก็ไม่ใช่ของเรา แสวงหาผลประโยชน์ของเรา พยายามใช้ชีวิตของเรา...” นี่ถึงบอกว่าเขาอยู่กับโลกกัน เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เขาแสวงหาแต่สมบัติทางโลก แล้วคนที่พยายามแสวงหาสมบัติของเรา แสวงหาความเป็นจริงของเรา เรามาประพฤติปฏิบัติหามั่นขึ้นมา ขุดบ่อน้ำ.. ต่างคนต่างขุดค้นบ่อน้ำของตัวเอง

สังฆกรรมนะ หัวใจมันอยู่ในกลางอกของเรา กำหนดพุทโธๆ เราสับ เราขุดไปเรื่อยๆ พุทโธๆ ถ้าจิตมันสงบขึ้นมา นี่ใจองคฺคณะของผู้พิพากษา ถ้าเป็นสมาธิมันยับยั้งได้ สถิตย์ยับยั้งได้นะ เวลาเขาใกล้เกลี่ย เขาขอมความกัน ต่างคนใกล้เกลี่ยขอมความกัน แล้วยกเลิกต่อกัน แต่มันก็บาดหมางกัน

แต่ถ้าเป็นของเรานะ สถิตย์ยับยั้งไว้ มันก็เป็นโลก แล้วสติเกิดจากใคร สติเกิดจากจิต เรามีสติเพราะเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีความศรัทธามีความเชื่อ เราจะยับยั้งไง เวลามันฟุ้งซ่าน เวลามันทุกข์มันร้อน เราทิ้งโลกมา เราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราตั้งสติไว้ สิ่งใดที่มันเกิดขึ้นมาเวลาฟุ้งซ่านนะ ตั้งสติไว้ แต่ตั้งแล้วก็ล้มลุกคลุกคลาน เพราะกิเลสมันพัฒนาตัวมันนะ มันเคยใจ มันเข้มแข็ง มันอ่อนแอ ถ้าธรรมะเราเจริญขึ้นมา เราตั้งสติ เรามีความมูมานะขึ้นมา สถิตย์ยับยั้งไว้บ่อยครั้งเข้าพยายามตัดขานะ

ดูพระเราสิ พระเราถือธุดงค์วัตร “ธุดงค์วัตร” การฉันหนเดียว การฉันอาสนะเดียว การผ่อนอาหาร อาหารได้มาในบาตรแล้ว ฉันเพื่อไม่ให้อึดท้อง ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก่อนอึดแล้วให้ดื่มน้ำให้พอดี เห็นไหมเราขัดเกลามัน แต่กิเลสมันพอใจไหม กิเลสมันแสวงหา มันต้องการ มันต้องการตามอำนาจของมัน เราขัดเกลามัน มีสติมีสัมปชัญญะ เราขัดเกล่าบ่อยครั้งเข้า ขัดเกลานะ เป็นเครื่องขัดเกลากิเลสให้มันยับยั้งลง

แต่ถ้าเราไม่มีหลักมีเกณฑ์ในหัวใจ พอสติมันยับยั้ง ก็ว่านี่เป็นธรรม.. เราฝากโลกไว้นะ ธรรมของเราฝากโลกไว้ คือฝากกิเลสไว้ ให้กิเลสมันใกล้เกลี่ย ให้กิเลสมัน

ออมชอม สิ่งที่อมชอม เราจะแถมมันตลอดไปเลย ความยุติธรรมเกิดขึ้นมาได้ ! ความยุติธรรม ธรรมที่มันจะยุติได้ มันต้องเป็นธรรม ! เป็นธรรมที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของเรา

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คูสิ ผู้พิพากษานี้เขาพิพากษาด้วยกฎหมายไซ้ใหม่ กฎหมายนั้นเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กฎหมายที่บัญญัติไว้ ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่บัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก เป็นกฎหมาย กฎหมายที่จะมาชำระความ แล้วผู้พิพากษานี้เราจะเอาขึ้นความได้อย่างไร

ผู้พิพากษา.. เราไปไกล่เกลี่ยก็ไกล่เกลี่ย โกล่เกลี่ย ก็ไกล่เกลี่ย โลกไกล่เกลี่ย โลกอมชอม ออมชอมให้ชีวิตเราหมดไปวันหนึ่งๆ ออมชอมให้การประพฤติปฏิบัติของเราอมจ้านกับไกล่เกลี่ย “ว่างๆ.. ทำแค่นี้ ทำมากกว่านี้ไปมันจะเป็นอัตตกิลมถานุโยค” นี่ไกล่เกลี่ยให้เราอยู่ในอำนาจของมันตลอดไป แต่ถ้าองค์คณะของธรรมมันยังไม่สมบูรณ์ขึ้นมา มันจะหย่อนเป็นอย่างนี้ตลอดไป เราถึงตั้งสติ พอมีสติขึ้นมา มันจะยับยั้งความฟุ้งซ่านของเรา

ความฟุ้งซ่านนะ ไม่มีใครทำร้ายเราเลย ทุกคนบอกว่าสังคมทำร้ายเรา.. สังคมทำร้ายเรา.. แต่ถ้าเราเข้ามาถึงในหัวใจของเรา กิเลสของเราทำร้ายเรา กิเลสของเราทำให้เราฟุ้งซ่าน กิเลสของเราทำให้ทุกข์

เราเกิดมาโดยบุญโดยกรรม ถ้าเราเกิดมาโดยกรรมโดยบุญที่ดี เราเกิดในสังคมที่ดี คูสิ สังคมหมู่บ้านของเรา ถ้ามีแต่ผู้เป็นสัตตบุรุษ มีแต่คนที่ดี หัวหน้าที่ดี เขาจะทำให้สังคมนั้นร่มเย็นเป็นสุข เราเกิดมาในสังคมที่ดี นี่เป็นบุญ ถ้าเราเกิดมาในสังคมที่แก่งแย่งสังคมที่ชิงดีชิงเด่น เราเกิดในสังคมอย่างนั้น เราเกิดมาแล้วนะ ถ้ามันเกิดมาแล้วนะ เราก็ย้อนกลับมาสิว่าเราจะทำอย่างนั้นไหม เราจะเบียดเบียนเรา เหมือนที่เขาเบียดเบียนเราไหม

ถ้าเราไม่ทำ นี่มันมีสติสัมปชัญญะ มันยับยั้ง ยับยั้งไม่ให้ทุกข์ยากจนเกินไป เห็นไหมบอกว่า “ธรรมเหนือโลก ธรรมเหนือโลก” โลกกับธรรม.. ธรรมคือมันพอใจใจ ธรรมคือว่า สิ่งนี้มันเป็นบุญเป็นกรรมเราสร้างมา ไม่ใช่ยอมจ้านนะ “แพ้เป็นพระ” เรา

เข้าใจ ถ้าเราไม่เป็นพระนะ เราแก่งแย่งกับเขา เราอยู่กับโลกเขา เราต้องทันเขา ต้องพอใจเขา

เราทันเขา.. แล้วก็ทันหัวใจเราด้วย ทันโลกแล้วก็ทันใจเรา ทันโลกนอก คือความเป็นสังคมของสังคมมนุษย์ ทันโลกทัศน์คือทันสัตว์โลก

สัตว์โลกที่มันเกิด ทันอย่างนี้บีบมันทัน “แพ้เป็นพระ” เป็นพระคือยับยั้งเราไว้ ยับยั้งแล้วหาทางออก เราอยู่ในสังคมที่เราเกิดมาแล้วมันแก่งแย่งชิงดี อยู่กับเขา แล้วหาทางออกของเรา เราทำสิ่งเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย พอแต่พอเพียง แล้วเราหาทางออกของเรา มันจะพัฒนาขึ้นมาจะ ถ้าจิตมันอย่างนี้ มันฟุ้งซ่านไหม คุณธรรมในหัวใจมันทำให้เราไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ฟุ้งซ่านมันก็มีสติยับยั้ง แล้วทำบ่อยครั้งเข้าไปเป็นสมาธิ

สิ่งที่ป็นสมาธินะ ความฟุ้งซ่าน ความฟุ้งซ่านมันหยุดเฉยๆ มันเป็นอุเบกขา อุเบกขาเห็นใหม่ มันปล่อยเข้ามามันเป็นอุเบกขา อุเบกขาถ้าสติไม่ทัน อุเบกขามันก็จะลงไปดีและชั่ว สุขกับทุกข์ใจ พอสุขกับทุกข์มันมีรสชาติ นี่กิเลสมันแห่เอา แล้วเราก็ไปกับมันอีกล่ะ เราก็ต้องทำบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า

ทางโลกนะ เวลาเขาแสวงหาความยุติธรรมกัน เขาต้องมีศาล มีผู้ไกล่เกลี่ย แต่ในคุณธรรมของเราละ สัจธรรม.. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรคญาณ ไม่ใช่ศาลข้างนอก มันป็นสัจธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “เราเคารพธรรม เคารพธรรม”

เคารพธรรมตรงนี้ไง ถ้ามันเป็นสัจธรรม มันยุติธรรมขึ้นมาจะ มันจะทำให้เราพ้นจากกิเลสได้เลย สัจธรรมเห็นใหม่ อริยสัจเป็นผู้ตั้งให้ ธรรมะแต่งตั้ง ! ไม่ต้องมีใครมาแต่งตั้ง ไม่ต้องให้มีใครมายกยอปอปั้น ไม่ต้องให้มีใครให้คะแนน ตัดคะแนน เราเองเท่านั้นเป็นผู้กระทำทั้งหมด ! ถ้าเรากระทำทั้งหมด นี่ไงที่เราแสวงหาคุณธรรม แสวงหา สัจจะความจริง สมบัติอันนี้เป็นอริยทรัพย์ สมบัติอันนี้เป็นของเราจริงๆ นี่หัวใจที่มันไม่เคยตาย

หัวใจที่ไม่เคยตาย มันมีกิเลสครอบงำมันอยู่ มันทุกข์ มันร้อน มันเกิดตาย เกิดตาย ในสถานะของที่มันเกิดในวิภวภูติ แล้วปัจจุบันนี้มันเกิดมาเป็นเรา แล้ววันคืนล่วงไปๆ วันคืนหนึ่ง ปีหนึ่ง มันก็เหมือนวิภวภูติวันหนึ่ง เราก็วันเดือนปีผ่านไป ชีวิตเราตั้งแต่เด็ก

ตั้งแต่ผู้ใหญ่ แล้วก็จะตายไป พอตายไปมันก็เป็นชีวิตหนึ่งใช่ไหม ชีวิตหนึ่งมันก็เปลี่ยนเป็นวัฏฏะหนึ่ง เปลี่ยนเป็นอารมณ์หนึ่ง อารมณ์เกิดอารมณ์หนึ่งก็คือมนุษย์ก็เกิดขึ้นมาคนหนึ่ง อารมณ์ความคิดขึ้นมาอารมณ์หนึ่ง

แล้วอารมณ์ความคิดฟุ้งซ่าน เวลาฟุ้งซ่านเป็นกองทัพเลยนะ ฟุ้งซ่านความคิดเกิดขึ้นมาเหยียบย่ำใจ มันฟุ้งซ่านมันคิดไปเรื่อยแปด ความคิดหนึ่งเหมือนกับบุรุษคนหนึ่งที่ยเหยียบย่ำเราอยู่นะ กองทัพของกิเลสมันใหญ่โตนัก มันเหยียบย่ำหัวใจ มันทุกขร้อนขนาดไหน ถ้ามันมีความเห็นมีความคิดขึ้นมา มันจะครอบงำหัวใจ ถ้าธรรมมันเป็นอย่างนี้ มันเกิดขึ้นมา เราไปเห็นกันแต่สังคมที่มันเหยียบย่ำกัน เราไม่ได้เห็นเลย ความคิดที่มันมีกิเลสที่มันเหยียบย่ำหัวใจนี้

แต่ถ้ามีสติ มันมีคุณธรรมขึ้นมา มันเห็นของมัน มันเข้าใจของมัน มันรักษาของมัน เห็นใหม่ รักษาของมัน พอมันเห็นอย่างนั้น มันรักษาของมันอย่างนั้น มีงานทำ คนที่มีงานทำ เติงจกรรมได้ทั้งวันทั้งคืนเลย จะเดินก็วันก็คืนก็ได้ แต่ถ้าเราไม่มีงานทำ ปฏิบัติแล้ว เติงจกรรมแล้ว นั่งสมาธิแล้ว มันจับต้นชนปลายไม่ได้นะ เริ่มต้นไม่ถูกทำไม่ได้ก้าวเดินไม่ได้เลย นี่เขาเรียกว่าภาวนาไม่เป็นใจ

คนภาวนาเป็นนะ คำว่าภาวนาเป็นมันเป็นสมาธิได้ มันออกใช้ปัญญาเป็นคนทำงานเป็น มันจะสนุกครึกครื้นมาก มันจะรื่นเริงอาจหาญกับสังขรณ์ที่เกิดในหัวใจ มันทำของเราขึ้นไป นี่งานของเรา

งานทางโลก เขาอาบเหงื่อต่างน้ำ เขาว่าเขาทุกข์เขายากมากนะ แต่งานการปฏิบัติของเรา นั่งเฉยๆ กำหนดลมหายใจเข้า กำหนดลมหายใจออก อานาปานสติ กำหนดพุทโธพร้อมกับลมหายใจใหม่ๆ แล้วเวลาเราปล่อยลมหายใจ เราพุทโธอย่างเดียวเป็นพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ เรากำหนดเห็นใหม่ นั่งเฉยๆ ทุกข์มากเลย คนเราเห็นใหม่ทำงานอาบเหงื่อเวลาทุกข์ยากขึ้นมา ก็บอกอยากจะพักผ่อน แล้วพักผ่อนก็พลิกไปพลิกมาประสาอย่างนั้นแหละ

แต่เรานั่งเฉยๆ นั่งเฉยๆ เพื่อให้จิตมันสงบนะ งานของเราทุกข์ยากมากเพราะมันละเอียด งานของเราเนะ มันเป็นงานนามธรรมที่จะเอาชนะหัวใจของเรา สิ่งที่เราชนะหัวใจของเรา แล้วเราคิดเหมือนเรื่องโลก แล้วมันก็เป็นความคิดของโลก แล้วมันชนะใจ

ได้อย่างไรล่ะ เพราะเราไปคิดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากภพ จากใจของเรา ภพจากใจเรา มันก็เป็นความคิด ความคิดเกิดขึ้น ทุกข์ต่างๆ มันก็พุ่งซ่านไป พอมันมีสติสัมปชัญญะ ยับยั้งๆ ยับยั้งเสร็จแล้ว บ่อยครั้งมีความชำนาญเข้า มันก็เข้ามามีความสงบของใจ พอมีความสงบของใจ

ถ้าทำให้ชำนาญในวสี มันสงบขนาดไหน มีความสงบ มีความสุขมาก “สุขอื่นใด เท่ากับจิตสงบไม่มี” แต่ความสงบของจิต มันเป็นสัมมาสมาธิจะมีความสุข ถ้ามันไม่มีสัมมาสมาธินะ เป็นมิถิลาสมาธิ มันจะตกง่วงๆ มันจะไม่มีสติ มันพูดไม่ได้แบบสมาธิใจ “มันว่างๆ..” คำว่าว่าง.. ใครก็พูดได้ คำว่าว่าง.. โองใหม่มันก็ว่าง ในที่โล่งแจ้งมันก็ว่าง ความว่างอย่างนั้นมันไม่มีสติ ความว่างอย่างนั้นไม่มีจิต เพราะเป็นความว่างเฉยๆ

แล้วจิตของเรามันมีความรู้สึก มันเป็นจิต มันมีคุณค่ามาก มันเป็นพุทธะ มันเป็นสิ่งต่างๆ แต่เพราะมัน โคนกรอบงำด้วยกิเลส มันไม่สะอาดบริสุทธิ์ มันถึงตกง่วงๆ การตกง่วงๆอย่างนี้ มันขาดสติ มันก็ว่างๆ ว่างๆ คือคำพูด ว่างๆ ไม่ใช่พลังงาน

เหมือนเงินของเรา เงินของเราถ้าเป็นเงินปลอม เราใช้กับสังคมเขาไม่ยอมรับหรอก แต่ถ้าเงินของเราเป็นเงินจริง หนึ่งบาทก็มีค่าหนึ่งบาท มีกี่ล้านก็ همینแสนบาทก็มีค่าเท่ากัน ถ้ามีค่าขึ้นมามันใช้ประโยชน์ได้

นี่จิตของมันก็เหมือนกัน ถ้าจิตจริง สมาธิจริงมันใช้ประโยชน์ได้ แล้วทำไมของเรามันว่างๆ ว่างๆ ทำไมไม่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ล่ะ มันเหมือนกับเงินปลอม จะมีเป็นกระสอบๆ เราก็ไม่กล้าเอาไปใช้จ่าย ว่างๆ ว่างๆ.. มันพูดไม่ถูกต้อง แต่ถ้าเป็นเงินจริงนะ เงินทั้งกระสอบ กับเงินจริงนะ เงินจริงใบหนึ่งมีค่ากว่ากระสอบนั้น

ถ้าเงินจริงใบเดียว ถ้าจิตมันจริง สมาธิมันจริง ถ้าสมาธิมันจริง เราก็ตั้งใจ ตั้งสติ มีต้องมีสติ มันจะมีการรับรู้ มันจะขาดไม่ได้เลย ละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป แล้วเวลามันคลายตัวออกมา มันก็รับรู้ออกมา ออกมามันก็ใช้ความคิด หัดใช้ปัญญา ปัญญาใคร่ครวญ เพื่อให้เปิดกว้างขึ้น เปิดกว้างให้มันเข้าออกได้มีความชำนาญมากขึ้น พอมีความชำนาญมากขึ้น

องค์คณะของผู้พิพากษานะ คีล สมานิ ปัญญา องค์ของผู้พิพากษานี้เรารักษาเพราะอะไร เพราะมรรคญาณนี้ยุคธรรม ความเป็นธรรม ความเป็นธรรมมันเกิดมาจากไหน ความเป็นธรรมมันเกิดมาจากสังขาร ความเป็นธรรมหายไปจากโลก ไม่มี !

ไปศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมา เราก็ไปฝากไว้ให้กับผู้อื่น ให้กับโลกเขาออมหอม ให้กับโลกเขาไกลเกลียด ให้อภัยต่อกัน ให้อภัยต่อกัน ใครเป็นคนให้อภัย ให้อภัยกิเลสให้กิเลสมันเหยียบหัวเอาหรือ ให้อภัยกับกิเลสให้กิเลสเหยียบหัวเอา กิเลสนะ กิเลสมันคืออะไร กิเลสก็คือเรา กิเลสก็คือภพ กิเลสก็คือความรู้สึกจากภายใน แล้วเราให้อภัย ให้อภัยมันให้อภัยได้อย่างไร ให้อภัยแล้วมันยอมให้อภัยไหม เพราะมันตัวภพ มันทำลายกันไม่ได้

สิ่งที่เป็นธรรมนะ เราถึงต้องรื้อค้นของเราเข้าไป ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องเอาชนะตนเองให้ได้ ต้องเข้ามาถึงสังขารจากภายใน ถ้าถึงสังขารจากภายใน มันพยายามตั้งสติขึ้นมา มันเข้าไปถึงความสงบ ถึงจิตเจตจิต ถึงความเป็นจริงของจิต ถึงกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน งานชอบ เพียรชอบ งานชอบ.. งานในการทำสมาธิชอบ งานในการใช้ปัญญาชอบ

ปัญญาเห็นใหม่ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา เรามีทิฐิมานะกันว่าเราใช้ปัญญา แต่เราไม่เข้าใจเลยว่า ความที่เราใช้ปัญญานั้นมันเป็น โลภียปัญญา มันเป็นปัญญาของกิเลสไง องค์คณะนี้จะเป็นการเสียงข้างมาก คະแนนเสียงใครมากก็แล้วแต่ เวลาปัญญา ผู้ที่เป็นเจโตวิมุตติ สติ ต้องทำสติ แล้วทำสมาธิ กำหนดพุทโธเข้าไป นี่สมาธิแรงพอสมาธิลงแล้วมีความสุขขนาดไหนนะ มันยับยั้งถึงความคิดได้ ยับยั้งขนาดไหน เราก็คิดว่านี่คือนิพพาน ตัดในสมาธิที่ว่านี่คือนิพพาน เสียงข้างมากไง มันไม่เป็นเอกฉันท์ มันไม่เป็นความจริง !

ใช้ปัญญาก็เหมือนกัน ปัญญาอบรมสมาธิ ว่าใช้ปัญญา ปัญญา เราศึกษากันมา เราว่าเรามีปัญญา เราก็ใช้ปัญญาของเรา ว่านี่คือปัญญา นี่คือนิพพานที่ในพุทธศาสนาของเรา มันเป็นพุทธศาสนาของกิเลส ของโลก ของความรู้สึก ของตัวตนของเรา มันไม่ไปใช้ปัญญาจริง ถ้าปัญญาจริง มันจะต้องพร้อมกัน ความเป็นมรรค ๘ เห็นใหม่มรรค ๘ ที่เกิด

ขึ้นมา สิ่งที่เกิดขึ้นมารรรค ๘ มันเกิดจากไหน ถ้ามันไม่มีสมาธิขึ้นมา ไม่ถึงฐานของจิต ไม่เกิดจากจิต ปัญญาไม่เกิดจากจิต มันจะเป็นภาวนามยปัญญาไปได้อย่างไร

ความคิดที่เกิดขึ้นมา มันเป็นสัญญา มันเป็นสัญญาเห็นใหม่ ตรีกในธรรม.. ตรีกในธรรมของใคร ตรีกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วางธรรมและวินัยไว้เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอานนท์ถามเลย

“เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ภิกษุเราจะมีสิ่งใดเป็นที่พึ่ง”

“อานนท์ เราบอกเธอไว้แล้วไม่ใช่หรือ ว่าธรรมและวินัยที่เราบัญญัติไว้แล้ว จะเป็นศาสดาของเธอ”

จะเป็นศาสดา ศาสดาเป็นผู้สอนใช่ไหม ธรรมวินัยที่เราไปศึกษา เราไปศึกษาว่า พุทธพจน์.. พุทธพจน์ มันเป็นธรรมวินัย สุดตันตปิฎกเป็นธรรม วินัยปิฎกเป็นวินัย ธรรมและวินัยจะเป็นศาสดาของเรา เราไปศึกษา เราไปตรีก เราไปตรีกธรรมวินัยนี้ตรีกจากใคร ธรรมวินัยเป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นศาสดาของเรา เป็นเครื่องหมาย เป็นการบอก เป็นสิ่งต่างๆ ที่มีคนชี้คนน่านะ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีใครบอก ขนาดไปศึกษากับใคร อาพาธดาบสขนาดไหนนะ นั่นทำสมาธิได้ อาพาธดาบสทำสมาบัติ ๘ เห็นไหม สมาบัติ ๘ นี้ องค์คณะมันก็ไม่เป็นธรรม เป็นธรรมขึ้นมาไม่ได้ ! ไม่มีปัญญา ถ้าจะมีปัญญาขึ้นมา.. สัญชัยบอกว่ำนั่นใช้ปัญญา “นั่นไม่ใช่ นี่ก็ไม่ใช่” ก็มีแต่ปัญญาอย่างเดียวอีก มันเป็นธรรมไปไม่ได้เลย เพราะว่าองค์คณะของอริยสัจเป็นไปไม่ได้ สิ่งต่างๆ นี้มันเป็นไปไม่ได้

เวลาเราใช้ปัญญาของเรา เราก็ว่าใช้ปัญญาๆ ปัญญาอย่างนี้มันเป็นโลกียปัญญา มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ เราใคร่ครวญขึ้นไป เวลาเรามีปัญหาขึ้นศาลกัน ศาลต้องไต่สวน ศาลต้องต่างๆ วิปัสสนา ศาลต่างๆ ต้องใช้ปัญญา ต้องสืบหาความจริงตลอดไป นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราสืบหาความจริงของเรา ถ้ามันจะเป็นสัจจะความจริง พอจิตมันสงบเข้า

มาขนาดไหน มันพร้อมองค์คณะ ถ้าพร้อมองค์คณะขึ้นมา งานชอบ เพียรชอบ ทุกอย่างชอบ งานความเพียรชอบนี้ออกไต่สวนกัน

ไต่สวนนี่คือสังขรณ์มันเกิด มรรคมันเกิด สิ่งที่มีมรรคมันเกิด มันใช้ปัญญาใคร่ครวญไปๆ สิ่งที่ไม่ใคร่ครวญ สมาธิ.. ถ้าเอาสมาธิยับยั้งไว้ สติยับยั้งไว้ สมาธิจับไว้ ปัญญาตัดขึ้นไป ใคร่ครวญขึ้นไป จากปัญญาจากภายนอกมันจะเป็นปัญญาข้างในเข้ามา พิจารณาภายนอก กายนอกคูลิ ครอบกายสิ โดยวิชาการเรารู้ว่าร่างกายเป็นอย่างนี้ ทุกคนก็รู้นะ สามหมื่นกว่าวันต้องตาย คนเกิดมาสามหมื่นกว่าวัน แล้ววันหนึ่งๆ วันกินล่วงไปๆ สามร้อยหกสิบห้าวันเป็นหนึ่งปี

คนอายุเท่าไร สามหมื่นกว่าวันไม่เกินนั้น มันต้องตายอยู่แล้ว อยู่กันไม่ได้หรือ อยู่กันไม่ได้แล้วอยู่กันเพื่ออะไร อยู่กันทำไม อยู่โดยสังขรณ์ อันนี้มันเป็นวิทยาศาสตร์นะ แต่ถ้าจิตมันสงบเข้าไป มันเห็นสังขระความจริง มันไม่เป็นอย่างนี้หรือ มันเดี๋ยวนี้ๆ นะ มันสลัดเดี๋ยวนี้ เพราะอะไรรู้ใหม่ เพราะมันเป็นปลงธรรมสังเวช ใจมันเป็นธรรมขึ้นมา มันเห็นการเป็นไปของมัน นี่สิ่งที่เป็นไปในปัจจุบันธรรม เพราะมันเป็นสังขรณ์ มันเห็นของมัน เห็นจากจิต

เวลาเราทำสมาธิกัน ถ้ามันตกวงค์นะ วุบหายไปเลย จิตไม่รู้อะไรเลย มันรู้จากเวลาหายไป แล้วสะดุ้งตื่นเท่านั้น ไม่มีรู้อะไร ถ้าเป็นสมาธินะ สมาธิมันจะมีสติตลอดเข้าไป มันรู้ตัวตลอดเวลา มันรู้ทุกๆ อย่างหมดเลย เห็นต่างๆ ถ้ามันเห็นนิมิต มันก็ว่าเห็น ถ้าคนชำนาญแล้ว เห็นก็วางไว้ ต้องเข้าไปให้ลึกกว่านั้น หรือถ้าเห็น ได้ขนาดนี้ ถ้ามันคิดมันไม่เข้าใจ มันก็คิดอย่างนั้น ถ้ามันเข้าใจ มันปล่อย

เห็นอะไร.. ใครเป็นคนเห็น.. จิต! ผู้รู้เห็นสิ่งที่ถูกรู้ สิ่งที่ถูกรู้จริงหรือไม่จริงก็ยังไม่รู้ แต่ถ้ามันปล่อยอย่างนั้นไป เข้าสงบมาบ่อยครั้งเข้า คือมันมีสติ มันมีความรู้สึก มีความรู้สึกตลอด ไม่เคยขาดช่วงของความรู้สึกเลย เพราะมันเป็นจิต มันเป็นสมาธิเข้ามา

แล้วมันวิปัสสนา เวลาออกวิปัสสนา สิ่งที่มีสติ สิ่งที่มีสติ มันออกไปเห็น มันออกไปรับรู้มันเห็น พอมันเห็นก็สะท้อนหัวใจ เห็นกายที่แรกมันสะท้อนหัวใจมาก พอสะท้อนหัวใจเพราะอะไร เพราะเราพูดกันแต่ปาก มันพูดกันแต่ปากให้แต่กิเลสมัน ไกล่เกลี่ยไว้ “เป็นอย่างนั้น... ธรรมะเป็นอย่างนั้น..” กิเลสมัน ไกล่เกลี่ยไว้ตลอด มัน

ออมชอมไว้ตลอด ออมชอมไว้ให้จิตนี้อยู่ในอำนาจของมัน แต่เวลาจิตเราสงบเข้ามา กิเลสมันไม่มีโอกาสได้ไถ่เกตุแล้ว เพราะอะไร เพราะมันเป็นัจจะความจริง มันเป็นองค์คณะของอริยสัจ

ถ้าองค์คณะของอริยสัจ มรรค ๘ ใจ องค์คณะ คือ สมาธิ ปัญญา ถ้า คือ สมาธิ ปัญญา มันมีสติเข้ามา มันจะออกใช้ปัญญา ออกใช้ปัญญามัน ไปเห็นกาย เห็นกายมัน สะเทือนหัวใจ เพราะมันไม่เคยเห็น มันไม่เคยรู้ มันรู้แต่โดยสัญญา มันไม่เข้าถึงหัวใจ เพราะหัวใจมันเห็นนะ นิกรรมสังเวช มันสะเทือนหัวใจมาก แล้วมันแยกแยะของมัน แยกแยะของมันเห็นใหม่ มันไต่สวน แยกแยะไต่สวน.. แยกแยะไต่สวน..

เพราะการเห็น เดียวปัญญามันมีกำลังขึ้นมา มันก็ใช้แรงของปัญญาใคร่ครวญไป มันให้กายนี้แปรสภาพ ปัญญาแรงขนาดไหน นี่เสียงข้างมาก เสียงข้างมากถ้ายังไม่ลงตัว สิ่งที่ไม่ลงตัวนะ สมาธิ ถ้าเสียงข้างมาก ปัญญาใช้มากไป มันก็พันเพื่อน พันเพื่อนเข้าไป นะมันก็เป็นสัญญา พอสัญญาก็ถอนกลับมาที่สมาธิ พอย้อนกลับมาสมาธิ สร้างกำลังของสมาธิขึ้นมา งานที่การกระทำ สมาธิทำส่วนหนึ่ง งานของเราใช้ปัญญาส่วนหนึ่ง งานชอบ เพียรชอบ ทุกอย่างมันต้องชอบ

ตบะธรรมมันรวมตัวกันบ่อยครั้ง บ่อยครั้งเข้า ถ้ามันเป็นเสียงเอกฉันท์ ยุติลงด้วยธรรม ! ยุติลงด้วยมรรคญาณ ! ยุติด้วยมรรคสามัคคี ! มรรครวมตัวกันแล้วยุติขึ้นมา ใครเป็นผู้พิพากษา ใครเป็นคนรับผล สิ่งที่ได้รับผลมาจากไหน คุณดี ถ้าทางโลก ต้องให้ออมชอม ต้องให้ผู้พิพากษา.. นั่นมันเป็นทางโลกนะ

ทางโลกนี่เป็นสิ่งที่เป็นวัตถุที่มันเป็นไป โลกที่เขาสร้างขึ้นมา แล้วศาล คุณศาลแต่ประเทศเขาก็ไต่สวนไม่เหมือนกัน ศาลมีลูกขุน ไม่มีลูกขุน มันก็ต่างๆ กันไป นั่นเรื่องโลกเขาสมมุติขึ้นมาให้เป็นศาล เรื่องของโลกเขาสมมุติขึ้นมาให้เป็นศาล เป็นผู้พิพากษา แล้วศาลนั้นนะ ศาลที่ดีเขาก็เป็นประโยชน์กับสังคม ศาลที่เขาตุกติก ศาลที่เขาลำเอียง ลำเอียงเห็นแก่หน้า เห็นแก่ต่างๆ ศาลนั้นก็เชื่อถือไม่ได้ แต่ในเมื่ออำนาจ เราเกิดอยู่ในสังคมอย่างนั้น เราก็ต้องรับตามสังคมอย่างนั้น มันเป็นเวรกรรมของสัตว์โลก

แต่ในเรื่องสัญธรรม ในเรื่องสัญจะ อริยสัญจะ ยุติกันด้วยธรรม คนอื่นทำไม่ได้ ! จะลำเอียงไม่ได้ จะเป็นเรื่อง โลกไม่ได้ แม้แต่ความคิดของเรา เราเข้าข้างตัวเองด้วยกิเลส เข้าข้างตัวเองว่ามันเป็นสภาวะอย่างนั้น มันก็เป็นไปไม่ได้

มันเป็นไปไม่ได้เพราะอะไร เพราะมรรคมันไม่สามัคคี มันไม่ยุติลง สิ่งที่ไม่ยุติลง มันจะปล่อยวาง มันจะเป็นอย่างไร มันก็เป็นเรื่อง โลกียปัญญา มันเป็นเรื่องฌาน โลกีย มันเป็นการปล่อยวางโดยสามัญสำนึก ปล่อยวาง โดยความเข้าใจของเรา มันไม่เป็นความจริงหรือ

ไม่เป็นความจริงเพราะมันไม่มีเหตุไม่มีผล มรรคมันไม่รวมตัว มันไม่เป็นมรรค มันไม่เป็นภวานามยปัญญา มันเป็นจินตมยปัญญา พอจินตมยปัญญา ก็จินตนาการของเราขึ้นมา ในเมื่อจินตนาการของเราขึ้นมา มันก็เป็นไปตามอวิชา เป็นไปตามกิเลส เพราะกิเลสมันเป็นเรา สิ่งที่เป็นเรามันก็จับพลัดจับพลู มันก็ผิดพลาดไปอย่างนั้น แต่ด้วยความหลงผิด ด้วยความเห็นผิดว่ามันเป็นธรรมๆ

นี่ไง ผู้หลง หลงผิดเพราะมันหลง หลงก็ต้องไม่รู้ ไม่รู้ก็ต้องไม่เข้าใจ ไม่รู้ไม่เข้าใจ ! แต่ไปคู่เอา.. ไปคิดเอา.. โดยสัญชาตญาณว่ามันเป็นอย่างนั้น “เรื่องศาสนานี้เรา เคยปฏิบัติมานะ เมื่อก่อนปฏิบัติไม่เป็นมันก็ว่างๆ มันก็สบายไป เดียวนี้ปฏิบัติขึ้นมามันรู้ มันเห็นเข้าไป มันปล่อยวางลึกเข้าไป มันจะดีขึ้นไป..” มันจะมีมากกว่านี้อีกเพราะอะไร เพราะมันยังไม่ยุติลง โดยธรรม มันยุติลงโดยธรรมกับกิเลสที่มัน โกล่เกลี่ย มันยึดถือไว้ต่อกัน มันยึดมันดึงไปต่อกัน มันไม่สมดุลต่อกัน

เราถึงต้องฝึกฝนใจ นี่ งานที่ละเอียดมากนะ การภาวนาเป็นทรัพย์จากภายใน สิ่งที่มาหาขึ้นมา สมบัติพัสถานที่เขาฐานะ สิ่งที่เป็นเหมือนแร่ต่างๆ แร่ทองคำ ลึกซึ่งขนาดไหน เขาก็เอาขึ้นมาใช้ได้ทั้งนั้นนะ แต่เขาไม่สามารถเอาเรื่องในหัวอกของคน ให้มันออกมาตีแผ่โดยสัญธรรม ตีแผ่โดยธรรม ! ตีแผ่โดยสัญจะของเรา ! ตีแผ่โดยคนอื่นไม่ได้ คูติ คูอุคม คติของคนเรื่องการเมือง คูติ เขาฆ่าคนได้นะ แต่เขาฆ่าความคิดคนไม่ได้ ความคิดของคน ฆ่าหมิ่นเกิดแสน ฆ่าหมิ่นเกิดล้าน ฆ่าความคิดคนไม่ได้

แต่สัญธรรมฆ่าความคิด ! ฆ่ากิเลสเราได้ !

สังฆกรรม.. องค์คณะของธรรม ยุติกันลงที่นี่ เราเท่านั้นแก้ไขเรา เราเท่านั้นทำลายเรา เราเท่านั้นถึงจะชำระกิเลสของเราได้ ครูบาอาจารย์คอยชี้แนะนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา วางธรรมและวินัยไว้ ให้กับบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ที่สามารถ ที่จะแก้ไข ฝากธรรมและวินัยไว้ ธรรมนี้หาได้ยาก ค้นคว้าได้ยาก มันเป็นงานจากภายใน แต่ไม่ใช่งานเลื่อนลอย ไม่ใช่เลื่อนลอยจนสื่อความหมายกันไม่ได้

พระอริยบุคคลชั้นต่ำกว่าแก้พระอริยบุคคลชั้นสูงกว่าไม่ได้ พระอริยบุคคลที่สูงกว่าสามารถแก้พระอริยบุคคลผู้ที่ต่ำกว่าได้ การกระทำการพูด สูงต่ำต่างกัน ผู้ที่ครบวงจรจะเข้าใจได้หมดเลย แต่การแสดงออกของการเทศานี้แหละ เพราะเทศนาว่าการมันออกมาจากหัวใจ เทศนาออกมาจากใจที่ว่า “รู้แก่ไหน พูดได้แก่นั้น” รู้ชั้นสมาริจะพูดวนไปวนมาอยู่ที่สมาริ ออกใช้ปัญญาไม่เป็น

ถ้าคนที่เคยออกใช้ปัญญาแล้ว ถ้าปัญญายังไม่ถึงที่สุด ยังไม่ยุติลง โดยธรรม มันก็ใช้ปัญญาโดยกิเลส ไกล่เกลี่ย ไกล่เกลี่ยไป.. ไกล่เกลี่ยมา.. กระบวนการของมันไม่จบหรือ มันสิ้นกระบวนการของมัน ไม่ได้ มันยุติลงไม่ได้ด้วยธรรม มันยุติลงโดยกิเลส ! มันยุติโดยโลก โดยจิตตมยปัญญา มันยุติลงโดยกิเลสที่มันยังยึดอยู่อย่างนั้น มันออกจากโลกไม่ได้ ออกจากธรรม ออกจากสิ่งที่เกาะเกี่ยวในหัวใจไม่ได้ แต่ถ้ามันจะออกจากสิ่งที่เกาะเกี่ยวได้ มันออกได้ด้วยวิธีใด การออกจากโลก การที่จิตที่มันพ้นจากโลก ทั้งสิ่งที่มีมันผูกพันอยู่ มันมีเหตุมีผลอย่างไร มันมีเหตุมีผลเพราะอะไร

เพราะอริยสังฆมันอันเดียวกัน สังฆธรรมอันเดียวกัน ขณะจิตที่มันเปลี่ยนจากปุถุชน เป็นโสดาบัน มันเปลี่ยนอย่างไร เห็นไหม นี่ศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นถ้ามันยุติลงแล้วโดยธรรม มันเป็นอกุปปธรรม มันไม่มีใครสามารถที่จะมารื้อฟื้นได้ ไม่มีใครจะสามารถรื้อฟื้นได้เลย เป็นอกุปปธรรม แต่สิ่งที่เป็นกิเลส มันเป็นกุปปธรรม

“เนียพระพุทธเจ้าสอนอนัตตา.. อนัตตา.. สรรพสิ่งนี้เป็นอนัตตา อะไรก็เป็นอนัตตา.. พระพุทธเจ้าสอนเป็นอนัตตา..” ก็ครอบงำไว้ ครอบงำคอยเป็นครอบไว้ว่า “ต้องเป็นอนัตตา ! จิตต้องเป็นอนัตตา !”

ถ้ามันเป็นอนัตตา.. แล้วมันเป็นอกุปกรรม มันจะไปเป็นอนัตตาได้อย่างไร มันจะเป็นอนัตตาไปไหนนะ กุปกรรม อกุปกรรม “สัพเพ ชัมมา อนัตตา”

สัพเพ ชัมมา.. สภาวะธรรมนี้เป็นอนัตตาทั้งหมดเลย แต่ผลของมันเป็นอัตตา! ผลของมันเป็นความจริง อัตตาเห็นใหม่ มันคงที่ของมัน มันเป็นอัตตาแต่มันจะเป็นไปได้ มันต้องมีอนัตตา คำว่าอัตตานิมันน์เป็นสถานะนะ พระโศคาบันไม่เสื่อมจากพระโศคาบัน แต่พระโศคาบันจะเป็นพระสัทธาภา อานาคา ขึ้นไปได้ ถ้าเป็นอนาคาขึ้นไปได้.. มันเป็นอัตตาใหม่

มันเป็นสิ่งที่คงที่ คำว่าอัตตา.. มันไม่ใช่ว่าอัตตาตายตัว อัตตามันแปรสภาพ เพราะอัตตาคือตัวตน ตัวตนนี้เพราะมีตัวมีตน เพราะมีเรา เราอยากปรารถนาดี เราอยากทำดี เราถึงทำดีสูงๆ ขึ้นไป ถ้าการทำดีสูงขึ้นไป คุณิ คนที่ทำดีสูงขึ้นไป เรามีเงินสักนิดหน่อย แล้วถ้าเราพัฒนาขึ้นไป เงินเรามากขึ้นไป เราจะเอาใหม่ คุณสมบัติของเราที่จะดีขึ้น เราจะเอาใหม่ ถ้ามันเป็นอัตตา มัน โง่! ว่าเรายึดมันถือมันแค่นี้ เราจะไม่เอาอะไรอีกเลย

แต่นี้ คำว่าอัตตา คำว่ามันเป็นจริง สิ่งที่เป็นจริงนะ มันเป็นจริงขึ้นมา มันไม่ใช่ สัพเพ ชัมมา อนัตตา สัพเพ ชัมมา อนัตตา คือระหว่างการกระทำ ระหว่างการได้สวน ระหว่างเราก็สร้างสม ระหว่างก่อนที่มันจะยุติลง โดยธรรม ถ้ายังไม่ยุติ เราต้องพัฒนาของมัน เราพัฒนาของเราขึ้นมาแล้วพัฒนาต้องสมคุณ มรรค ๘ ต้องสมคุณนะ ! องค์คณะของอริยสัจ ! มรรค ๘ “ศีล สมาธิ ปัญญา” มีสมาธิ มีสติ มีปัญญา มีงาน มีความเพียร มีวิริยะ มีอุสาหะต่างๆ

ต้ององค์คณะของมันสมคุณแล้ว พอตัดสินแล้ว ตัดสินโดยธรรม โดยธรรมที่ไม่มีใครสามารถติดสินบน โดยธรรมที่ไม่มีใครสามารถยึดซื้อให้มันเป็นอื่นไปได้ เวลาตัดสินไปแล้ว โลกธาตุห้วนไหวนะ โลกธาตุ คือ ธาตุ ๔ ห้วนไหวใจ หัวใจ ครึ้น ! ครึ้น ! ครึ้น ! เพราะมันกระเทือนหัวใจ หัวใจมันเป็น คนอื่นจะรู้ไม่รู้ไม่จำเป็น จำเป็นที่ว่า ความเป็นจริงในหัวใจมันแสดงออก พอมันแสดงขึ้นมาแล้ว นี่ไง แล้วเวลาคนเป็นธรรมขึ้นมา ใครไม่เคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี่ พุทธพจน์ๆ มันอยู่ที่นี้ เพราะพุทธพจน์ชี้เข้ามาที่นี้ ต้องการให้สัจจะ ให้หัวใจ มันเป็นความจริง ถ้าหัวใจมันเป็นความจริงแล้ว สิ่งของมันเป็นไปข้างนอก มันก็เป็นไปตามประสาของมัน สิ่งที่เป็นข้างนอกนะ รูปร่างหน้าตาของคน มันเป็นอย่างไรรูปร่างไปดูที่ผิวพรรณ รูปร่างหน้าตา ทำไมไม่ดูคนที่หัวใจละ ทำไมไม่ดูคนที่คุณธรรมของเขาละ คุณธรรมของเขาเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ถ้าเขาไม่มีความรู้ความเห็นของเขา เขาจะเกิดคุณธรรมขึ้นมาได้อย่างไร

แล้วคุณธรรมอย่างนี้ นี่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ก็พิจารณาต่อไป ศาลอุทธรณ์ใครเป็นคนหามัน ในเมื่อระบบของศาล ศาลก็ต้องส่งต่อกันขึ้นไปใช่ไหม แต่ระบบของธรรมไม่เป็นอย่างนั้นหรอก ! ถ้าศาลส่งต่อกันขึ้นไป นางวิสาขาจะไม่เป็นพระโสดาบันตลอดไป คูสิ เวลาส่งต่อกันขึ้นไป พระอานนท์เห็นใหม่ พระอานนท์เป็นพระโสดาบัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอานนท์ร้องไห้ นางวิสาขา เวลาหลานตายก็ร้องไห้ ร้องไห้เพราะหลานตาย

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามว่า

“วิสาขา เธอร้องไห้ทำไม”

“หลานมันตายๆ เสียใจมาก”

“แล้วถ้าเกิดในโลกนี้เป็นหลานเธอทุกคนละ เธอไม่ต้องร้องไห้ทุกวันหรือ”

นี่สติมันฟื้นขึ้นมา พระโสดาบันเวลาจิต กิเลสที่มันละเอียดกว่าแล้วไม่ทันมัน แต่พอมีผู้บอกปั๊บ สติจะฟื้นกลับมาทันที พระโสดาบันสติพร้อม ถ้ามันส่งต่อ.. นางวิสาขาเป็นพระโสดาบันแล้วก็ต้องเป็นพระอรหันต์ไปสิ แต่ในเมื่อไม่มีการกระทำ ไม่มีการแสวงหา ไม่มีการกระทำต่อไป มันก็อยู่แค่นั้นนะ

พระอานนท์เป็นพระโสดาบันเหมือนกัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน ไปกอดกลอนประคองอยู่ร้องไห้เสียใจ เป็นพระโสดาบันก็ยังคงคอยมีครูมีอาจารย์คอยชี้นำอยู่ แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็จะปรินิพพานไปแล้ว แล้วเราจะมิใคร่ชี้นำอยู่

“อานนท์ อานนท์มานี้เกิด เธอร้องไห้อยู่ทำไม”

“ร้องไห้เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน”

“เราบอกเธอแล้วไม่ใช่หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องมีการดับเป็นธรรมดา แม้แต่เราองค์ตถาคตจะดับไปเป็นธรรมดา เธออย่ากังวลใจไปเลย เพราะเธอเป็นคนที่ทำคุณงามความดีไว้มาก เธอได้อุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา ๒๕ ปี ผู้ที่อุปัฏฐากที่จะดีกว่าเธออีกไปไม่ได้ เป็นเหตุที่คคะเป็นผู้ที่อุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้บุญกุศลอย่างนี้ เราปรินิพพานไปแล้ว ๓ เดือน มีเหตุการณ์ข้างหน้า เธอจะเป็นพระอรหันต์ในวันนั้น”

นี่ไง จะเป็นพระอรหันต์ มันต้องมีการสืบทอด มีการกระทำต่อไป แล้วการเป็นพระอรหันต์วันนั้น ใครบอกให้เป็นพระอรหันต์ล่ะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกเป็นพระอรหันต์วันนั้น แล้วพระอานนท์จะไปสังคยานา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดนะ พระพุทธเจ้าตรัสแล้วไม่มีสอง ต้องมีหนึ่งเดียว

“เราจะสำเร็จในคืนนี้ๆ” นี่ไง ที่โลกทำกันๆ มันเป็นความคิด ความคิดไม่ใช่จิต องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “เราจะปรินิพพาน” ก็ฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พยากรณ์ไว้ เราจะเป็พระอรหันต์.. เราจะสิ้นกิเลส.. นี่ตริก มันเป็นความคิด มันไม่ย้อนกลับเข้ามาในหัวใจ

สิ่งที่ย้อนกลับมาในหัวใจ องค์คณะมันไม่สมคูล มันไม่ยุติลงได้ด้วยธรรม นี่ไม่ยุติลง มันเป็นกิเลส พระพุทธเจ้าบอกจะปรินิพพาน มันออกไป เสียงส่วนใหญ่ๆ ความเพียร เร่งความเพียร เร่งเสียงส่วนใหญ่ แต่มันไม่สมคูล มรรคไม่สามัคคี ความสมคูลไม่เป็นองค์คณะ องค์คณะไม่เป็นเสียงเอกฉันท์ พอเป็นเสียงเอกฉันท์นะ โอ้.. ไม่เอาละเหนื่อยมาก ขอพักหน่อย เอนหลังลง พอเอนหลังลงนะ ดังทฎฐิมานะที่เสียงส่วนใหญ่ที่ขัดแย้งกัน มันปล่อยหมด เป็นอิสระหมดเลย เป็นมัชยัสถ์ขึ้นมาเป็นกลาง พอเป็นกลางขึ้นมาะ มันก็รวมตัว พับ !

ความเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาเนะ มันเป็นขึ้นมาจากใจของพระอานนท์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์ไว้เนะ พยากรณ์ไว้เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอนาคตังสญาณ สิ่งในอนาคตังสญาณเนะ บุญกุศลของแต่ละบุคคล พระพุทธเจ้ารู้ล่วงหน้า แต่ถ้ารู้ล่วงหน้า บอกล่วงหน้าก่อน บอกพระอานนท์ไปยังวิคกวิจารณ์ วิคกวิจารณ์ว่า “เราจะเป็นพระอรหันต์ๆ ๆ ” เพราะอะไร เพราะสิ่งที่พยากรณ์มา

แต่เวลาเป็นจริงๆ ขึ้นมานะ เป็นที่ไหน เป็นจริงๆ ขึ้นมามันก็เป็นใจของพระอานนท์ที่เป็นขึ้นมาเอง แต่นางวิสาขาไม่ทำ วิสาขาปล่อยไว้อย่างนั้นเนะ นี่ไง สิ่งที่ต้องต่อๆ ที่ว่าศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ถ้าศาลอุทธรณ์เราก็ต้องชวนชวายของเรา ทำจิตให้สงบเข้ามา ความสงบเป็นพื้นฐานของใจใช่ไหม มันเป็นภพใช่ไหม ศาลตั้งอยู่ที่ไหน ศาลก็ตั้งอยู่บนแผ่นดิน องค์คณะที่ขึ้นมาวินิจฉัยมาจากไหน เขาขึ้นมาบังคับลงกลับมาบนศาล

นี่ก็เหมือนกัน เราก็ต้องทำสมาธิขึ้นมาก่อน ทำความสงบของใจ ตั้งสติขึ้นมา ทำสมาธิขึ้นมา นี่องค์คณะของศาลจะเกิดขึ้น องค์คณะของศาลจะเกิดขึ้นเพราะมันมีศีล มันมีสมาธิ มีสมาธิเป็นภพ มีฐานที่ตั้ง พอตั้งขึ้นมา มันก็มาเกิดขึ้นมาใต้สวน ใต้สวนขึ้นมา มีภพแล้ว มีสถานที่แล้ว.. แล้วผู้ทำงาน จะมีสถานที่ทำงานที่ไหน มันก็ต้องตั้งสติขึ้นมา มีปัญญาขึ้นมา มีความเพียรขึ้นมา องค์คณะก็มีบัลลังก์ขึ้นมา เป็นศาลขึ้นมา เป็นศาลขึ้นมาที่วินิจฉัย วินิจฉัยอะไร วินิจฉัยในเรื่องกิเลสตัดหาความทะยานอยากของใจใจ

นี่สิ่งที่เป็น โสดาบัน สกิทาคา ความสูงความต่ำของใจมันต่างกันอย่างไร ความสูงความต่ำของใจที่มันต่างกัน กิเลสที่มันละเอียดอ่อนต่างกัน ความละเอียดอ่อนต่างกัน พิจารณาติดเรื่องของกาย พิจารณาจนทิ้งกายไปแล้ว กายเป็นสักกายทิฎฐิ ความเห็นผิดในกาย แต่สิ่งที่เป็นอุปาทาน อุปาทานในกาย มันมีอุปาทานอยู่ อุปาทานลึกซึ้ง ศรที่มันปักอยู่เอาออกมาวินิจฉัย ออกวินิจฉัยด้วยอะไร ด้วยธรรม ธรรมคืออะไร ธรรมคือสังขาร

สังขารที่เกิดขึ้นจากศีล สมาธิ ปัญญา ไม่ใช่เกิดจากสัญญา ไม่ใช่เกิดจากสิ่งที่ไปฟังธรรมหรือศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเอาสิ่งนั้นมา เป็นสมบัติของเรา เป็นไปไม่ได้ ! ศึกษารู้มากขนาดไหน ยิ่งศึกษามาก ยิ่งงมมาก ศึกษา

เพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกถึงวิธีการที่จะเข้าไปแสวงหา
 สัจจะความจริง แต่เวลามันเกิดขึ้นมา คุณก็ เราไปเอาไฟ เราไปต่อไฟจากของคนอื่น กับไฟ
 จากเรา เราจุดไฟจุดเทียนต่อกันๆ

สิ่งที่จุดต่อกัน เทียนของเขากับเทียนของเรา เทียนมันคนละเล่มกัน ไฟความร้อน
 แต่ละคนก็ใช้ประโยชน์ได้ต่างกัน ความรู้สึกของเราก็เหมือนกัน มันเกิดขึ้นมาจากเรา
 มันเกิดขึ้นมาจากเรา ปัญญามันเกิดขึ้นมาจากเรา มันเป็นเรื่องของเรา ธรรม.. ตรีโกณธรรมองค์
 สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็ส่งออก มันเป็นเรื่องขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม
 พุทธเจ้า ไม่ใช่เรื่องของเรา แล้วไม่ใช่เรื่องของเรา

ถ้าเรื่องของเรา แล้วเราชอบสิ่งใด เราทำสิ่งใดมันย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับมา
 หากาย เวทนา จิต ธรรม เพราะมันติดอยู่แค่นี้ พื้นฐานของมนุษย์นะ กายกับใจ สิ่งนี้ กาย
 เวทนา จิต ธรรม ถ้ามันย้อนกลับเข้ามา ถ้าใช้ปัญญาใคร่ครวญในกาย ในอริยสัจ ในสิ่ง
 ต่างๆ ที่มันยุติไปแล้ว แล้วจะมีกายได้อย่างไรนะ กายอย่างหยาบ กายอย่างละเอียดนะ
 กายอย่างละเอียด ละเอียดสุดเข้าไปนะ กายมันจะละเอียดเป็นชั้นๆ เข้าไป ในเมื่อมัน
 ปล่อยกายเข้ามา ปล่อยคือทวิภูฏิกความเห็นผิด แต่กายยังมีอยู่ไหม เราเห็นมันผิด แล้วทำ
 ความเห็นให้มันถูกต้อง ความเห็นให้มันถูกต้องแล้วนี่ มันยุติลงโดยธรรมแล้ว

เราเห็นถูกต้อง เห็นว่ากายนี้ไม่ใช่เรา แล้วกายยังมีอยู่ไหม ? กายมันก็ยังจะมีอยู่ใช่
 ไหม เพราะชีวิตเรายังมีอยู่เรายังจับต้องได้ ถ้าเราจับต้องได้ก็แยกมัน ใช้ปัญญาใคร่ครวญ
 มันอีก สิ่งที่เราใคร่ครวญอีก ก็เลสมันก็สอดเข้ามา มันจะเข้ามาอ้อมหอม มันจะเข้ามาใกล้
 เกลี่ยว่า นี่เป็นธรรม.. สภาวะเป็นธรรม.. โอนี่เป็นสภิกทาภา นี่เป็นอนาคา นี่เป็นพระ
 อรหันต์...

โดยที่ไม่ทำอะไรเลยนะ มันจะเอาแต่คะแนน ไม่ต้องไต่สวนเลย มันบอกว่า ยก
 โทษ ยกพ้นเลย ยกโทษพ้นเลยเห็นไหม แล้วเป็นจริงไหม ไม่เป็นจริงเพราะมันไม่ยุติโดย
 ธรรม เป็นเสียงข้างมาก เสียงน้อยก็แล้วแต่ ถ้าปัญญาคิดมันก็เสียงข้างมาก ถ้าปัญญาผู้ไม่
 ไหว มันก็เป็นเรื่องกิเลสชักลากไป

ระหว่างใจทักกับจำเลยที่ต่อสู้กัน ด้วยการชกค้ำันต่อกัน การชกค้ำันต่อกันคือใช้
 ปัญญาต่อกัน ปัญญาที่มันต่อสู้กันระหว่างธรรมกับกิเลสในหัวใจ มันจะชกค้ำันกัน ชก

ค้ำนทำลายหลักฐานกัน ทำลายต่างๆ ให้ใครมีน้ำหนักมากกว่ากัน เวลาเราทำไป นี่ไง เวลาขึ้นศาล ศาลเป็นสภาวะแบบนั้น หมุนเข้าไป ศาลอุทธรณ์.. ศาลอุทธรณ์ก็วินิจฉัยไป วินิจฉัยถึงที่สุดแล้ว ถ้ามันยุติลง ยุติลงโดยสังฆกรรม คือ สมาธิ ปัญญา งานชอบ เพียรชอบ ทุกอย่างชอบ สมบูรณ์หมด ป๊อบ ครีน ! หมคนะ กายกับจิตแยกออกจากกัน โดยธรรมชาติ เลย !

สิ่งที่แยกออกจากกัน นี่มันเกิดมาจากอะไร เกิดมาจากองค์คณะของมรรค ๘ องค์ คณะของมรรค ๘ มรรคสามัคคีรวมตัวกัน มันยุติโดยธรรม ! ต้องยุติโดยธรรม ไม่ใช่ยุติ โดยกิเลส ไม่ใช่ยุติโดยการวินิจฉัย ไม่ได้ยุติด้วยความเห็นของตัวเอง

ความเห็นของตัวเองเห็นไหม ถ้ามีตัวตนเข้าไป ตัวตนมันจะทำให้เป็นสมาธิไม่ได้ ตัวตนเข้าไปป๊อบ มันจะเป็นสัญญาทั้งหมดเลยเพราะเป็น โลก ทางโลกก็เป็น โลกียปัญญา ปัญญาเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมลงมา เสื่อมแล้วถอยลงมา ถอยมาเพราะมันไม่มีสติไม่มี ปัญญาที่จะยับยั้งไว้ มันถอยออกมาเป็น โลก

แต่ถ้ามีสติเข้ามา ยับยั้งไว้ด้วยสมาธิ มันก็ตัดออกไปจากตัวตนของเรา มันก็เป็น สังฆกรรม สังฆกรรมถ้าใช้ปัญญามากๆ ขึ้นมา.. ปัญญามากๆ ขึ้นมา ปัญญาขึ้นมาจากไหน ปัญญาที่มาจากสมาธิ มันก็เป็นปัญญา ถ้าปัญญานี้มาจากโลก ปัญญาที่ไม่มีสมาธิ ปัญญา อย่างนี้ก็เป็นสัญญา ถ้าอ้อมชอมอย่างนี้ มันก็เป็นเรื่องของกิเลสเข้ามาสอดแทรก มันก็ไม่ เป็นสังฆกรรม สังฆกรรมที่มันรวมตัวขึ้นมาทันทีป๊อบ มันก็ยุติลง ยุติลงด้วยเสียงเอกฉันท์ มัน ก็รวมตัว ครีน ออกมา

โลกนี้ราบหมดเลย สิ่งที่เกิดขึ้นจากใจ สิ่งที่เกิดขึ้นมาจากกรรม นี่ไง ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรม กราบธรรมนะ แล้วธรรมอย่างนี้มันเกิดขึ้นมาจากใจ ของเรา เกิดขึ้นจากการกระทำของเรา มันจะกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนหรือคันขึ้นมา แล้ววางสังขะอันนี้ไว้ แล้วเราเดิน ตามมา เราวิปัสสนาของเราไป เราใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญไป มันเกิดขึ้นมาจากไหน มันเกิดขึ้นมาจากหัวใจของเราละ เกิดขึ้นจากการกระทำของเรา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้ทาง แล้วเราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เรา เป็นคนพยายามเดินเส้นทางนั้นเอง ว่าหมด.. มีความสุขหมด.. ดิด ! คำว่าติดขึ้นมาจะ

กิเลสอย่างละเอียดที่มันสูงกว่า มันมีความสามารถเหนือกว่า มันก็บอกว่า “นี่สิ้นสุดกระบวนการของการปฏิบัติแล้ว สิ่งนี้เป็นคุณธรรมแล้ว มีความสุขแล้วให้อยู่กับความสุข นี่นี่ก็สุขมาก สุขมาก..” สุขอย่างนี้มันยังเกิดในวิภวภูมิตะ ! แม้แต่ศาลอุทธรณ์ตัดสินแล้วนี่แหละ มันยังเกิดในวิภวภูมิตะ เพราะอะไร เพราะกามราคะเรายังไม่เจอมัน มันจะติดของมัน มันจะมีความสุขของมัน มันจะเว้งว่างอยู่อย่างนั้นนะ

แต่ถ้ามีคุณธรรม มีอำนาจวาสนา มันจะออกค้นคว้า ออกค้นหา ถ้าออกค้นหา มันจะได้สัจจะ ออกค้นหามันต้องมีสติ มีปัญญานะ ถ้ามีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ คอยบอกนะ สติ-มหาสติ ปัญญา-มหาปัญญา ถ้ามหาปัญญามันออกใคร่ครวญนะ มันจะยกขึ้นสู่ศาลฎีกา ศาลฎีกาเขาตัดสินกันด้วยข้อ.. แล้วแต่ศาล บางศาลก็ตัดสินด้วยข้อกฎหมาย บางศาลก็ตัดสินด้วยสิ่งที่โต้แย้ง โต้แย้งจากการตัดสินของศาลอุทธรณ์

นี่ไง นี่เหมือนกันถ้าเราขึ้นไปนะ กามราคะมันละเอียดอ่อน สิ่งที่กามราคะเพราะอะไร เพราะกามราคะเป็นเรา ถ้าไม่กามราคะถึงเป็นเรา มันมาจากไหน กามราคะนี้มันอยู่กับเรานะ ถ้าไม่อยู่กับเราเราไม่ได้มาเกิดอย่างนี้ สิ่งที่คุณมาเกิดมีวิชาทั้งหมด วิชาขานี้เป็นเจ้าวิภวจักร สิ่งที่เป็นแม่ทัพของเจ้าวิภวจักร คือแม่ทัพ แม่ทัพคืออะไร คือความโลภ ความโกรธ ความหลง ความหลงมันเป็นกามราคะ หลง.. หลงในตัวเอง พอหลงในตัวเอง มันเกิดกามฉันทะ กามฉันทะมันก็ความพอใจของมัน มันมีความข้อมูลของมันก็เป็นกามราคะ

สิ่งที่กามราคะมันก็กระตุ้น กระตุ้นหัวใจตลอดเวลา มันเป็น โอหะ โอหะเพราะอะไร เพราะมันเป็นสัญชาตญาณของสัตว์โลก สัตว์โลกที่ไม่สูญพันธุ์ไป ก็เพราะสิ่งๆ นี้มันฝังมาในหัวใจ สิ่งที่ฝังมาในหัวใจ แล้วเราจะรับมันอย่างไร คุณสิ เราเป็นนักพรต นักบวชกัน เราเป็นพระ เราควบคุม ควบคุมหัวใจเราไว้ เราเป็นพระใช้ไหม มีศีลมีธรรม บังคับไว้ เราถือพรหมจรรย์ พรหมจรรย์จากสมมุติ พรหมจรรย์จากภายนอก ถ้าพรหมจรรย์จากหัวใจ พรหมจรรย์มันอยู่ที่นี้

พรหมจรรย์นี้อยู่เพื่อใคร ! พรหมจรรย์นี้เพื่อพรหมจรรย์ พรหมจรรย์นี้ไม่ใช่เพื่อจะเป็นครูอาจารย์ของใคร พรหมจรรย์นี้ไม่แก้ลักษณะของใคร พรหมจรรย์นี้ไม่ใช่ไปโต้แย้งกับใคร

ถ้าคิดได้แย่ง มันเป็นเรื่องของโลกๆ หมดยุคเลย ก็เลสมันจะเข้ามาไถ่เก๋ยแล้ว พรหมจรรย์เป็นอย่างนั้นๆ ว่ากันไป.. พรหมจรรย์นี้เพื่อพรหมจรรย์ ! พรหมจรรย์นี้เพื่อหัวใจของโลก พรหมจรรย์นี้เพื่อหัวใจนี้ นี่ถ้ากรมราคะมันไม่ใช่พรหมจรรย์ มันเป็นเรื่อง คู่ มันรักสวยรักงาม แต่สัจจะความจริง ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามัน เป็นอสุภะ อสุภะคือมันไม่สวย ไม่สวยโดยสัจธรรมนะ ไม่สวยโดยมรรคญาณ ไม่สวย โดยองค์คณะของมรรค

ถ้าองค์คณะของมรรคเกิดขึ้นมา มันจับต้องสิ่งนี้ได้ มันจับต้องได้ สิ่งนี้เป็นสัจจะ ความจริงแล้วไต่สวนกัน ไต่สวนกันด้วยสัจธรรม ไต่สวนด้วยสัจธรรม แต่เวลาไต่สวน ด้วยสัจธรรม ถ้ากิเลสมันเข้มแข็งนะ เวลามันไต่สวนกันนะ มันปลอมตัว มันบอกว่าสิ่งๆ นี้ไม่มีแล้ว สิ่งนี้ปล่อยแล้วนะ แล้วก็ว่างหมดเลยนะ ถ้าไม่มีเหตุมีผล มันเป็นเรื่องส่วน ใหญ่ เสียงของกิเลสที่เข้ามาต่อรอง ต่อรองให้มรรคญาณเห็นคล้อยตาม

เห็นคล้อยตามเพราะอะไร เพราะสติเราอ่อน เห็นใหม่ มหาสติ-มหาปัญญา แต่ ด้วยเล่ห์กลของกาม ด้วยเล่ห์กลของอวิชา ด้วยเล่ห์กลของตัณหาความทะยานอยากที่เรา ไม่เข้าใจมัน เพราะมันละเอียดอ่อน การไต่สวนของเรามันต้องซับซ้อน ต้องตั้งสติ มหา สติ ต้องไต่สวนกันอย่างต่อเนื่อง เวลามันเข้าใจว่าสิ่งนี้ปล่อย มันหายไปนะ การวิปัสสนา เวลาการต่อสู้กับกิเลส ไม่ใช่กิเลสมันจะนอนให้เรากระที่บมันนะ กิเลสมันจะโต้แย้ง มัน จะบิดเบือน มันจะหาทางออกของมันตลอดเวลา

แต่ปัญญาของเราที่มันเป็นมหาปัญญาขึ้นมา มันต้องต่อสู้ขึ้นไป ต่อสู้ด้วยสัจ ธรรม ต่อสู้ด้วยองค์คณะของธรรม มรรค ๘ ! มรรค ๘ ทั้งนั้น แต่มรรค ๘ มันมีมรรค ๘ อย่างหยาบ มรรค ๘ อย่างกลาง มรรค ๘ อย่างละเอียด และมรรค ๘ อย่างละเอียดสุด คำ ว่ามรรค ๘ มรรคคืออะไร มรรคคือ สติ สมาธิ ปัญญา คือสิ่งที่มันเกิดขึ้นมาจากนามธรรม สิ่งที่เกิดขึ้นมาจากหัวใจ เกิดขึ้นมาจากพุทธะ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่นผู้เบิกบาน นี่มันจะเกิด ขึ้นมาจากเรา

สิ่งที่เกิดขึ้นมาจากเราเราใคร่ครวญมัน เราไต่สวนมัน บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้ง ถ้า มันปล่อย มันปล่อยไม่ขาดนะ ต่ทั้งคปทาน มันจะปล่อย ปล่อยแล้วขณะที่ต่อสู้กันแล้ว เหมือนกับจะลงตัวได้ด้วยความเป็นเอกฉันท์ แต่มันก็ขลุ่ยๆ ราวตัวกันไม่ได้ เพราะ

มันเกิดมีทิฏฐิ เกิดมีมานะใช่ไหม ว่าถ้ารวมตัวกัน สิ่งที่เป็นเอกฉันท์แล้ว มันจะเสียหาย มันจะเสียศักดิ์ศรี มันจะเสียของไป นี่ไง สมาธิ ปัญญา งานชอบเพียรชอบ มันไม่สมควร เราก็ต้องฝึก ต้องหมั่นฝึกซ้อม หมั่นการกระทำ จนถึงที่สุดมันรวมตัวนะ คริน ! จากหัวใจเหมือนกัน ยุติลงโดยธรรม

แต่การยุติลงโดยธรรมอย่างนี้ มันมีซากเศษส่วน การซากเศษส่วน พระอนาคา ๕ ชั้น ถึงต้องไต่สวนใคร่ครวญต่อไป ด้วยความละเอียดรอบคอบ เป็นขั้นเป็นขั้นตอนขึ้นไป จนถึงที่สุดนะ ! ศาสดิกาคัดสินโดยยุติธรรม ! พ้นจากกามภพ แต่พ้นไปจากกามภพแล้ว มีโอกาสถวายฎีกานะ ศาสดิกาคัดสินแล้ว ตัดสินประหารชีวิต แล้วถ้าคนมีความดียังสามารถถวายฎีกากับเจ้าวัฏจักร ถวายฎีกาโดยธรรมนะ ถ้าถวายฎีกาโดยธรรมนี้ขึ้นไป นั่นนะมันจะเป็นอรหัตตมรรค

ถ้าไม่ถวายฎีกา พิจารณาแล้วศาสดิกาคัดสินแล้ว แล้วเกิดสิ่งที่สสาร สิ่งที่เศษส่วนที่มันเหลืออยู่ มีกระทำไปนะ มันคิด มันคิดก็นี่ไง “ว่างหมดเลย.. โลกนี้ว่างหมด..” แต่ใครรู้ว่าว่างละ ผู้รู้ รู้ว่างมาจากข้างนอกนะ มันปล่อยวางกันนะ นี่ความยุติธรรม ยุติแล้วโดยธรรม แต่ขณะยุติแล้วโดยธรรม แต่สิ่งที่ละเอียด จะฎีกากับใครฎีกากับเจ้าวัฏจักร เจ้าวัฏจักรนะ อวิชาเป็นภพ เป็นเจ้าวัฏจักร มันปล่อยวางเขาหมดเลย แล้วมันหลบซ่อนไว้ ผู้มีอิทธิพลใหญ่คือตัวอวิชา รู้เฉยๆ รู้ชื่อบ่อนี่อวิชา รู้แต่ไม่รู้อะไร แต่รู้อยู่นะ

อวิชาคือรู้อยู่ ก็ว่างหมดใจ รู้ว่างหมดเลย รู้สรรพสิ่ง โอ๊ยสบาย ว่าง.. ว่าง.. แต่ตัวมันไม่ว่างนะ แล้วตายไป ไปเกิดบนพรหม แล้วจะสุขไปข้างหน้า แต่ถ้าถวายฎีกา ตัดสินมาแล้วถวายฎีกา การถวายฎีกามันต้องเขียน ต้องร่างว่า สมควรอย่างไรถึงจะถวายฎีกา ขอภัยโทษ ให้พ้นไป ให้ยกให้ แต่นี่ไม่ใช่ นี่มันเป็นอวิชา อวิชาเราจะต้องเข้าไปกำจัดมัน ให้ยุติลงโดยอริยธรรม ให้ยกนั้นเป็นวิมุตติธรรม สิ่งที่เป็นความสมมุติอันหยาบๆ เราทิ้งมาหมดแล้ว

แต่สมมุติอันละเอียด ความเงา ความฟุ้งไส ความสว่าง ความพอใจ ความสุข ความสุขอะไร เหมือนไฟสุมขอน ไฟเย็นเห็นไหม ไฟเย็นนะ เขาจุดอีกทีนะ มันเข้าไปถึง มันจะให้ความเจ็บปวดมาก นี่ก็เหมือนกัน ไฟสุมขอน ไฟป่าไฟไหม้อย่างแรงที่มันไหม้บ้านไหม้เรือน เราเห็นกันนะ แต่ไฟสุมขอน คุณิ ไฟลัดวงจรนะ แคสปาร์กหน่อยเดียว

มันเผาบ้านเผาเรือนหมดเลย นี่ก็เหมือนกัน อวิชชาในหัวใจ มันเป็นไฟสุ่มซอน เป็นไฟสุ่มซอนอยู่ในหัวใจ แล้วเราจะต้องเข้าไปดำเนินการกับมัน จนถึงที่สุดนะ จับได้.. แล้วปัญญาที่มันเกิดขึ้น มันญาณทัสสนะ

ยถาภูตัง ญาณทัสสนัง ยถาภูตังคือความกำจัด แล้วยังมีญาณหยั่งรู้ว่า สิ้นกระบวนการของมัน แต่เนื่้แก่มันจับต้องได้ แล้วใช้ปัญญาอันหยาบๆ มันเป็นปัญญาญาณ ปัญญาญาณนะเพราะอะไร เพราะถ้ามันเป็นปัญญา มันหยาบไป สิ่งที่ว่าหยาบไซ้ใหม่ ความคิดนี้มันหยาบ สิ่งนี้เป็นความรู้สึกแล้วมันกลืนกินตัวมันเอง มันทำลายตัวมันเองนะ นี่ไง ถ้ามันทำลาย ยุติโดยวิมุตติธรรม ! ถ้ามันยุตินะ ยุติโดยธรรมมาตลอด ถึงที่สุดยุติมาโดยธรรม มันก็มีผู้รับผล มีผู้ฟัง ผู้ที่หลุดพ้นออกมาจากกิเลสเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา

ถึงที่สุด สมมุติอย่างหยาบๆ ทิ้งมาๆ มันมีจิตใจ จิตมันปล่อยมานะ ปล่อยขั้นธ้อย่างหยาบ ปล่อยขั้นธ้อย่างกลาง ปล่อยขั้นธ้อย่างละเอียด แล้วเป็นจิตล้วนๆ พอทำลายมันว่างมาหมดเลย จนตัวมันเป็นอิสระ มันว่ามันเป็นอิสระ มันปล่อยหมดแล้ว แต่พอมาถึงเจ้าวัฏจักร พอทำลายเจ้าวัฏจักร ว่างจากข้างนอก แล้วก็มาว่างจากข้างใน ว่างเป็นวิมุตติธรรม ต่างๆ เป็นความยุติโดยธรรม ถึงที่สุดแล้วเป็นวิมุตติธรรม พ้นสิ้นจากสมมุติทั้งหมด

สิ่งที่ยุติโดยธรรม ยุติแล้วมีผู้รับรู้ มีผู้เป็นเจ้าของ มีผู้เป็นการกระทำ มันส่งต่อมาเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา จนถึงที่สุดมันวิมุตติธรรม พ้นจากสมมุติทั้งหมด พอพ้นจากสมมุติทั้งหมด พุดสิ่งใดๆ ไม่ได้เลย สิ่งใดๆ พุดไม่ได้ ในตัวของสิ่งที่คุณธรรมอันนั้น แต่สุอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่เห็นใหม่ ภาราทเว ปัญจักขันธา ชั้นธั ๕ ชั้นธั ๕ ต่างๆ สิ่งที่เป็นวิมุตติธรรมมันกระเพื่อม

มันกระเพื่อมออกมา มันถึงว่า ขณะที่เราประพฤติปฏิบัติ “สติไม่ใช่จิต” ต้องตั้งสติขึ้นมา ต้องสิ่งต่างๆ ขึ้นมา สติปัญญาต้องสร้างขึ้นมา การสร้างการกระทำ ผีกล่นขึ้นมา ให้มันสมดุล ให้มันยุติลง โดยธรรมขึ้นมา จนถึงที่สุดแล้ววิมุตติธรรมแล้ว มันเป็นธรรมล้วนๆ จิตกับสติทุกอย่างเป็นอันเดียวกันหมด พุทธ ธรรม สงฆ์ รวมเป็นหนึ่งเดียว พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รวมลงที่ธรรมนี้ได้อย่างไร สติปัญญา รวมลงที่ธรรมนี้ได้อย่างไร

แล้วเวลาที่มันไหวตัว ไหวตัวออกมาเพื่อสื่อความหมายกับโลก เพราะอะไร เพราะยังมีชีวิตอยู่ใหม่ พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ กับพระอรหันต์ที่ตายแล้วมีค่าเท่ากัน พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ คือมีธาตุ ๔ และขันธ ๕ คือสมบัติ เศษที่สมบัติที่เราใช้อยู่ มันยังมีเศษให้เราใช้ต่อ แต่เวลาพระอรหันต์ที่สิ้นชีวิตไป เพราะจิตนี้เป็นวิมุตติ วิมุตติตั้งแต่สิ้นกิเลส นั้นนะ เวลาออกไปแล้ว ขันธ ๕ ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ขันธ ๕ มันหลุดออกไป แม้แต่ตัวจิตก็ทำลายแล้ว มะโนมิงปี นิพพิณฑติ มะโนสัมผัสเสปี นิพพิณฑติ

มะโน.. ตัวจิต ตัวจิตก็ต้องทำลายหมดเลย มันถึงเป็นวิมุตติธรรม วิมุตติธรรมเห็นใหม่ สิ่งที่เป็นวิมุตติธรรม สิ่งนั้นเป็นประโยชน์กับใคร มันเป็นประโยชน์กับจิตดวงนั้น แต่เพื่อประโยชน์กับโลก ถ้าเป็นประโยชน์กับโลก เพราะยังมีชีวิตอยู่ ก็ใช้ประโยชน์กับโลก ประโยชน์กับโลกเพื่อสื่อสาร ผู้ชี้นำ อัตตา หิ อัตตาโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ในเมื่อตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนสมประโยชน์กับตนแล้ว พลิกฟื้นกับโลก

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเผยแผ่ธรรม “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย ทั้งหมด ๖๑ องค์ พ้นจากบ่วงที่เป็น โลก และบ่วงที่เป็นทิพย์ เธออย่าไปซ้อนทางกัน” เห็นไหมนี่พระอรหันต์ทั้งนั้น พระอรหันต์ไม่ใช่ขนอนเฉยๆ เป็นพระอรหันต์แล้วไม่ชวนขวายสิ่งใดเลย เป็นพระอรหันต์แล้วต่างคนต่างอยู่ พระอรหันต์แล้วต่างคนต่างนอน

ไม่ใช่ ! เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา มันยังมีชีวิตอยู่ ที่เหลืออยู่นี้ เป็นประโยชน์กับโลก เป็นประโยชน์กับโลก.. “เธออย่าไปซ้อนทางกัน เพราะว่าโลกเขาต้องการนะ อย่าไปซ้อนทางกัน..” เพื่อประโยชน์กับโลกเห็นใหม่ สิ่งที่เป็นประโยชน์ ถ้าเราทำตัวเราถึงสิ้นกระบวนการของมัน ของความยุคิธรรมจนไปถึงวิมุตติธรรม สิ้นสิ้นกระบวนการของมันแล้ว ประโยชน์กับโลกจะเกิดนะ

แต่ถ้าจิตเรามันกิเลสล้วนๆ จะไปสอนใคร “พุทธพจน์ๆ” พุทธพจน์มันจริง ! แต่ไอ้กิเลสเรานะมันปลอม ! ไอ้ความเห็นเรามันปลอม ! มันถึงพูดผิดๆ ถูกๆ ใจ มันถึงไม่เป็นประโยชน์กับใครเลย มันไม่เป็นประโยชน์กับตัวเราเอง จะเป็นประโยชน์กับคนอื่นได้ไง

แต่ถ้ามันเป็นประโยชน์กับตัวเราแล้ว อย่างวิมุตติสุขเกิดที่นี่แล้ว มันเป็นประโยชน์กับเรา ทำไมจะเป็นประโยชน์กับผู้อื่นไม่ได้ เป็นประโยชน์ทั้งหมดเลย สิ่ง

เป็นธรรม เราต้องศึกษา เราต้องค้นคว้า เราต้องพยายามแสวงหา เขาแสวงหาโลกกันนะ แสวงหาสมบัติ เราจะแสวงหาธรรม เรามีคุณธรรมในหัวใจ เราถึงบาคบั้น เราบาคบั้นมา เพื่อประพฤติปฏิบัติ บาคบั้นมา.. พระนี่เป็นผู้เห็นภัยในวิญญูะ เราพยายามจะออกจากวิญญูะ เราพยายามทำคุณธรรมให้เกิดขึ้นมาในหัวใจ แล้วมันจะเป็นสมบัติของเรา สมความปรารถนา เอวัง